

SABIEDRISKO PAKALPOJUMU REGULĒŠANAS KOMISIJA

Ziņojums par tirgus analīzi

Eiropas Komisijas 2003. gada 11. februāra Rekomendācijā par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (2003/311/EK) minētais

tirgus Nr. 12: platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība

Rīga, 2006. gada augusts

Satura radītājs

Attēli	4
Tabulas	4
1. Ievads	5
1. Ievads	5
1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas.....	5
1.2. Eiropas Kopienu regulējums.....	6
1.2.1. Tirgus analīzei specifiskie tiesību akti	6
1.2.2. Būtiska ietekme tirgū	6
1.2.3. Tirgus analīzes process	7
2. Pašreizējā situācija	7
2.1. Būtiskas ietekmes noteikšana likuma „Par telekomunikācijām” kontekstā	7
2.2. Noteikumi pārejai no likuma „Par telekomunikācijām” uz Elektronisko sakaru likumu	9
3. Tirgus analīzes gaita	9
3.1. Elektronisko sakaru likums.....	9
3.2. Pārejas noteikumi saskaņā ar Elektronisko sakaru likumu	10
3.3. Tirgus analīzes koncepcija	10
3.3.1. Konkrētā tirgus analīze	11
3.3.2. Komersantu ar būtisku ietekmi noteikšanas kritēriji	12
3.3.3. Kopēja dominējošā stāvokļa novērtēšana saistītajos tirgos	15
3.4. Noteikumi	16
3.4.1. Noteikumi par konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem	16
3.4.2. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību	16
3.5. Informācijas vākšana	19
3.5.1. Izmantotā informācija	19
3.5.2. Noteikumu par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību 1. pielikums	19
3.5.3. Noteikumu par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību 2. pielikums	20
3.5.4. Anketa par platjoslas pakalpojumu sniegšanu	24
3.5.5. Papildinformācija.....	24
3.6. Prioritāri analizējamie tirgi	25
3.6.1. Rekomendācijā minētie tirgi	25
3.6.2. Konsultāciju dokuments.....	26
3.6.3. Konsultējamie jautājumi	28
3.6.4. Konsultāciju rezultāti	28
4. Konkrētais tirgus	29
4.1. Rekomendācijā minētais tirgus	29
4.2. Attiecīgie pakalpojumi	29
4.2.1. Piekluve datu plūsmai	29
4.2.2. Citi risinājumi	30
4.3. Tirgus situācija.....	35
4.4. Tirgus dalībnieki	35
5. Nacionāla konsultācija	36
6. Konkurences padomes viedoklis.....	36
7. Tirgus definēšana	37
7.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums	37

7.1.1. Kādi pakalpojumi iekļauti konkrētajā tirgū?.....	37
7.1.2. Vai tālāk pārdošana ir iekļauta konkrētajā tirgū?	41
7.1.3. Vai mobilie platjoslas risinājumi ir iekļauti konkrētajā tirgū?.....	41
7.1.3. Vai šaurjoslas piekļuves pakalpojumi ir iekļauti konkrētajā tirgū?	42
7.1.4. Starpība starp Rekomendācijā minētajiem tirgiem Nr. 12 un Nr. 11 un tajos piedāvātajiem pakalpojumiem.....	42
7.1.5. Starpība starp rekomendācijas tirgus Nr. 12 un tirgus Nr. 13.....	43
7.2. Ģeogrāfiskā mēroga novērtējums	43
7.3. Tirgus definēšanas rezultāti	44
8. Tirgus Analīze.....	44
8.1. Attiecība starp tirgus Nr. 12 un mazumtirdzniecības tirgus	44
8.2. Tirgus dalījums	44
8.3. Situācija mazumtirdzniecības tirgū.....	45
8.3.1. Pašreizējā situācija	45
8.3.2. Tirgus attīstība	47
8.4. Konkurences novērtējums.....	48
8.4.1. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai ekspansijai	49
8.4.2. Kontrole pār būtisku infrastruktūru	50
8.4.3. Nepietiekama kompensējošā pirktspēja vai tās trūkums	51
8.4.3. Pakalpojumu sasaistīšana (pakalpojumu dažādošana).....	52
8.7. Rezultāti	52
8.8. Komersants ar būtisku ietekmi tirgū	52
9. Būtiskā ietekme tirgū	52
9.1. Speciālu prasību (saistību) noteikšana elektronisko sakaru komersantiem	52
9.2. Saistības	53
9.2.1. Caurredzamības saistības.....	53
9.2.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības.....	54
9.2.3. Atdalītas finanšu uzskaites saistības	54
9.2.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības.....	54
9.2.5. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam ..	55
9.3. Elektronisko sakaru komersanti ar būtisku ietekme tirgū.....	56
9.3.1. SIA „Lattelecom”	56
Saīsinājumi.....	59

Attēli

1. attēls. ADSL risinājums	30
2. attēls. Potenciāli platjoslas risinājumi	31
3. attēls. Kombinētais risinājums: ethernet un metāliskie kabeli.....	31
4. attēls. Kombinētais risinājums: ethernet un optiskie kabeli	32
5. attēls. Kombinētais risinājums: ethernet ar bezvadu risinājumu	32
6. attēls. Kabelmodema risinājums.....	33
7. attēls. Platjoslas piekļuves kombinētais vadu/bezvadu (punkts – punkts konfigurācija) risinājums	34
8. attēls. Platjoslas piekļuves bezvadu punkts – daudzpunkts konfigurācijas risinājums	34
9. attēls. Platjoslas piekļuves kombinētais vadu risinājums izmantojot optisko kabeli	35
10. attēls. SIA „Lattelecom” piedāvāta „Augstfrekvences joslas noma”	36
11. attēls. Platjoslas piekļuves tirgus daļas mazumtirdzniecībā.....	46
12. attēls. Piedāvātie piekļuves risinājumi (t.sk. mobilie risinājumi).....	46
13. attēls. Piedāvātie piekļuves risinājumi, kuri ir iekļauti tirgū Nr.12.....	47
14. attēls. Platjoslas piekļuves tirgus attīstīšana mazumtirdzniecībā	48

Tabulas

1. tabula: Otrā pielikuma struktūra	18
2. tabula: Piedāvātie pakalpojumi	20
3. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par bals telefoniju mobilajā elektronisko sakaru tīklā	20
4. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par bals telefoniju fiksētajā elektronisko sakaru tīklā	21
5. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par nomātām līnijām	21
6. tabula: Komersants, kuram jāsniedz dati par atsaistītām piekļuvēm	21
7. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par interneta piekļuvēm.....	22
8. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par viesabonēšanas pakalpojumiem	22
9. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par izplatīšanas pakalpojumiem	22
10. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par platjoslas piekļuvēm	23
11. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par piekļuvēm un izsaukumu veikšanu	23
12. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par starpsavienojumu pakalpojumiem mobilajā elektronisko sakaru tīklā.....	23
13. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par starpsavienojumu pakalpojumiem fiksētajā elektronisko sakaru tīklā.....	23
14. tabula: Publiskie interneta piekļuves pakalpojumi izmantojot platjoslas sistēmas	24
14. tabula: Tirgu, kuros tiek sniegti Rekomendācijā minētie vairumtirdzniecības pakalpojumi, koncentrācija.....	27
16. tabula: komersanti, kuri sniedz platjoslas piekļuves pakalpojumus mazumtirdzniecībā	45
17. tabula: SIA „Lattelecom” piedāvātie atsaistītas piekļuves pakalpojumi	50

1. Ievads

Lai veicinātu konkurenci elektronisko sakaru nozarē, Elektronisko sakaru likums (turpmāk – ESL) saskaņā ar Eiropas Kopienu (turpmāk – EK) elektronisko sakaru nozares regulējumu deleģē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai (turpmāk – Komisija) tiesības definēt konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus (tirgu definēšana), veikt definēto tirgu analīzi konkurences novērtēšanai šajos tirgos, lai noteiktu elektronisko sakaru komersantus (turpmāk – komersantus) ar būtisku ietekmi tirgū (būtiskas ietekmes noteikšana), kā arī piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt īpašas prasības (saistības) elektronisko sakaru komersantiem, kuru ietekme konkrētajā tirgū atzīta par būtisku (saistību noteikšana).

1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas

Tirgus definēšana ir ekonomiska rakstura analīze, kurā izmanto EK administratīvo un Eiropas Kopienu Tiesas (turpmāk – ET) juridisko pieredzi.

Definējot konkrētos tirgus elektronisko sakaru nozarē, tiek analizētas elektronisko sakaru komersantu veiktās darbības tirgū. ESL definē elektronisko sakaru komersantu kā komersantu, kas veic divu veidu darbības – nodrošina elektronisko sakaru tīklu vai sniedz elektronisko sakaru pakalpojumu (turpmāk – pakalpojums).

ESL definē minētās darbības šādā veidā:

- elektronisko sakaru tīkla nodrošināšana – publiskā elektronisko sakaru tīkla izveide, ierīkošana, attīstīšana, ekspluatācija, kontrole un piekļuves nodrošināšana tam;
- elektronisko sakaru pakalpojums – pakalpojums, kuru parasti nodrošina par atlīdzību un kurš pilnīgi vai galvenokārt sastāv no signālu pārraidīšanas elektronisko sakaru tīklos.

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši konkurences tiesībām, ir jāidentificē:

- visi tie pakalpojumi, kas veido identificējamu tirgus produktu (preču vai pakalpojumu tirgi);
- ģeogrāfiskā teritorija, kurā tiek sniegtas preces vai pakalpojumi (ģeogrāfiskie tirgi).

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši ET praksei, ir jāidentificē tirgus funkcionālais līmenis:

- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu tirgi);
- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu tirgi).

Elektronisko sakaru nozarē tirgus sadalījums funkcionālā līmenī tiek izmantots tādēļ, ka regulējums, ko Komisija var piemērot vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktu tirgiem, atšķiras.

- Elektronisko sakaru nozarē vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi, ko viens elektronisko sakaru komersants sniedz citiem elektronisko sakaru komersantiem, un parasti tā ir daļa no tīkla nodrošināšanas – pakalpojumi, kas tiek sniegti, nodrošinot piekļuvi un starpsavienojumu vai tālāk pārdošanas veikšanai.
- Elektronisko sakaru nozarē mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi galalietotājiem. Atbilstoši ESL abonents ir fiziska vai juridiska persona, kas ir noslēgusi līgumu ar elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēju par konkrētu elektronisko sakaru pakalpojumu saņemšanu, bet galalietotājs ir

elektronisko sakaru pakalpojumu lietotājs, kas šos pakalpojumus neizmanto elektronisko sakaru pakalpojumu nodrošināšanai citām personām.

Komisija, definējot konkrētos tirgus, izvērtē gan mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgus, gan attiecīgos vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgus. Komisija, veicot tirgu definēšanu un analīzi, var noteikt prioritāri analizējamos tirgus un/vai vairāku tirgu grupas (klasterus).

1.2. Eiropas Kopienu regulējums

Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 7. marta Direktīvas 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (pamatdirektīva) (turpmāk – Direktīva 2002/21/EK) 14., 15. un 16. pants nosaka principus, kādus Valsts pārvaldes iestādes (turpmāk – VPI) ievēro, veicot elektronisko sakaru tirgu definēšanu, analīzi un saistību piemērošanu komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū. Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 7. marta Direktīva 2002/22/EK par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem (universālā pakalpojuma direktīva) (turpmāk – Direktīva 2002/22/EK) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 7. marta Direktīva 2002/19/EK par piekļuvi elektronisko komunikāciju tīkliem un ar tiem saistītām iekārtām un to savstarpēju savienojumu (piekļuves direktīva) (turpmāk – Direktīva 2002/19/EK) nosaka saistības (speciālas prasības) komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū.

1.2.1. Tirgus analīzei specifiskie tiesību akti

2002. gada 11. jūlijā Eiropas Komisija publicēja Komisijas vadlīnijas tirgus analīzei un būtiskas ietekmes tirgū novērtēšanai saskaņā ar Kopienas elektronisko sakaru tīklu un pakalpojumu regulēšanas pamatprincipiem (2002/C 165/03) (turpmāk – Vadlīnijas).

2003. gada 11. februārī Eiropas Komisija publicēja Rekomendāciju par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (2003/311/EK) (turpmāk – Rekomendācija).

1.2.2. Būtiska ietekme tirgū

Eiropas Kopienu regulējums nosaka, ka uzņēmums (elektronisko sakaru komersants, turpmāk – komersants) uzskatāms par tādu, kam ir būtiska ietekme tirgū, ja tas individuāli vai kopā ar citiem bauda stāvokli, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, t.i., ekonomisku spēku, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no konkurentiem, klientiem un galalietotājiem.

VPI izvērtē, vai vismaz divi uzņēmumi (komersanti) atrodas dominējošā stāvoklī tirgū, darbojas saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem un pēc iespējas ņem vērā vadlīnijas par tirgus analīzi un būtiskas ietekmes tirgū novērtējumu. Kritēriji, ko izmanto, veicot novērtēšanu, ir izklāstīti Direktīvas 2002/21/EK 2. pielikumā.

Ja uzņēmumam (komersantam) ir būtiska ietekme konkrētajā tirgū, var uzskatīt, ka tam ir būtiska ietekme cieši saistītā tirgū, ja saikne starp šiem diviem tirgiem ir tāda, kas ļauj ietekmi, kas ir vienā tirgū, paplašināt uz otru tirgu, tādējādi nostiprinot uzņēmuma ietekmi tirgū.

1.2.3. Tirgus analīzes process

Rekomendācijā saskaņā ar Direktīvas 2002/21/EK 1. pielikumu nosaka tos preču un pakalpojumu tirgus elektronisko sakaru nozarē, kuru raksturojums var būt tāds, kas dod pamatu minēto reglamentējošo pienākumu uzlikšanai saskaņā ar Direktīvu 2002/19/EK un Direktīvu 2002/22/EK, nekavējot tirgus attīstību, un kurus īpašos gadījumos var noteikt saskaņā ar konkurences tiesībām. Eiropas Komisija nosaka tirgus saskaņā ar konkurences tiesību principiem. Eiropas Komisija regulāri pārskata Rekomendāciju.

VPI, ņemot vērā Rekomendāciju un vadlīnijas, saskaņā ar konkurences tiesību principiem nosaka konkrētos tirgus, kas atbilst apstākļiem valstī, jo īpaši attiecīgos ģeogrāfiskos tirgus. VPI pirms to tirgu noteikšanas, kas atšķiras no tiem, kas noteikti Rekomendācijā, veic Direktīvas 2002/21/EK 6. un 7. pantā minētās procedūras. Pēc konsultācijām ar VPI Eiropas Komisija var pieņemt lēmumu, ar kuru nosaka starpnacionālu tirgu.

Pēc Rekomendācijas vai jebkādu tās grozījumu pieņemšanas VPI nekavējoties veic attiecīgo tirgu analīzi, ņemot vērā vadlīnijas.

Ja VPI saskaņā ar Direktīvas 2002/22/EK 16., 17., 18. vai 19. panta vai Direktīvas 2002/19/EK 7. vai 8. panta prasībām ir jānosaka, vai uzlikt, saglabāt, grozīt vai atsaukt pienākumus uzņēmumiem (komersantiem), tā nosaka, vai konkrētajā tirgū pastāv efektīva konkurence. Ja VPI secina, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, tā neuzliek vai atceļ saistības (speciālas prasības) komersantiem. Ja VPI nosaka, ka tirgū nepastāv efektīva konkurence, tā nosaka uzņēmumus (komersantus), kam ir būtiska ietekme minētajā tirgū, un VPI šādiem uzņēmumiem piemēro atbilstošas saistības (speciālas prasības) vai saglabā vai groza šādas saistības, ja tādas jau pastāv.

2. Pašreizējā situācija¹

2.1. *Būtiskas ietekmes noteikšana likuma „Par telekomunikācijām” kontekstā*

2001. gada 30. novembrī stājās spēkā likums „Par telekomunikācijām” (turpmāk – Likums), kurš izstrādāts saskaņā ar 1998. gada Eiropas Savienības telekomunikāciju regulēšanas ietvaru. Likuma mērķis:

1. veicināt telekomunikāciju attīstību Latvijas Republikas teritorijā;
2. veicināt konkurences attīstību telekomunikāciju pakalpojumu tirgū;
3. veicināt jaunu telekomunikāciju pakalpojumu veidošanu;
4. noteikt tiesiskās attiecības telekomunikāciju pakalpojumu sniegšanā;
5. nodrošināt telekomunikāciju pakalpojumu lietotāju, publisko telekomunikāciju tīklu operatoru un telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēju interešu aizsardzību tirgus ekonomikas apstākļos;
6. veicināt universālā telekomunikāciju pakalpojuma pieejamību.

Noteikto mērķu sasniegšanai Likums nosaka virkni pasākumu konkurences veicināšanai telekomunikāciju pakalpojumu tirgū pēc tirgus atvēršanas konkurencei 2003. gada 1. janvārī.

Komisija izstrādājusi vairākus tiesību aktus, lai ieviestu nepieciešamos pasākumus uzņēmumu ar būtisku ietekmi tirgū noteikšanai. Komisija saskaņā ar Likumā noteikto apstiprinājusi procedūru un kritērijus telekomunikāciju uzņēmumu ar būtisku ietekmi tirgū atzīšanai noteikumos „Noteikumi telekomunikāciju uzņēmumu ar būtisku

¹ Ziņojuma otrajā nodaļā lietotie termini atbilst likumā „Par telekomunikācijām” lietotajiem terminiem

ietekmi tirgū atzīšanai”, papildus ieviešot iespēju atzīt telekomunikāciju uzņēmumu grupas būtisku ietekmi tirgū. Likums definē telekomunikāciju uzņēmumu ar būtisku ietekmi tirgū kā „publiskā telekomunikāciju tīkla operators vai pakalpojumu sniedzējs, kura ietekmi konkrētā tirgū Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija ir atzinusi par būtisku”.

Atbilstoši Likumam tie telekomunikāciju uzņēmumi, kuru ietekmi Komisija atzinusi kā būtisku, ievēro tiem Komisijas noteiktās saistības (speciālas prasības). Komisijas padome 2002. gada 3. decembrī apstiprināja „Noteikumus par speciālām prasībām telekomunikāciju uzņēmumiem ar būtisku ietekmi tirgū”. Saskaņā ar šiem noteikumiem telekomunikāciju uzņēmumi ar būtisku ietekmi fiksēto balss telefonijas pakalpojumu tirgū ievēro šādas speciālās prasības:

1. tuvināt fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tarifus izmaksām saskaņā ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas metodiku „Telekomunikāciju pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika”;
2. nodrošināt piekļuvi citu, ar šo telekomunikāciju tīklu savienotu, publiski pieejamu telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēju komutācijas pakalpojumiem saskaņā ar Regulatora noteiktiem termiņiem;
3. saskaņā ar Regulatora lēmumu sniegt universālo telekomunikāciju pakalpojumu;
4. saskaņā ar Regulatora lēmumu nodrošināt īpašos tehniskos nosacījumus telekomunikāciju pakalpojumu sniegšanai invalīdiem;
5. nodrošināt telekomunikāciju uzņēmumiem atsaistītu pieeju piekļuves tīklam un ar to saistītām iekārtām, kā arī tuvināt šo pakalpojumu tarifus izmaksām.

Iepriekš minētās saistības attiecas arī uz tiem telekomunikāciju uzņēmumiem ar būtisku ietekmi fiksēto balss telefonijas pakalpojumu tirgū, kuri sniedz publiskos taksofonu pakalpojumus.

Telekomunikāciju uzņēmumi ar būtisku ietekmi nomāto līniju pakalpojumu tirgū ievēro šādas speciālās prasības:

1. tuvināt nomāto līniju pakalpojumu tarifus izmaksām saskaņā ar Regulatora metodiku „Telekomunikāciju pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika”;
2. publicēt nomāto līniju pakalpojumu pamatpiedāvājumu;
3. ievērot Regulatora noteikumus „Noteikumi par telekomunikāciju pakalpojumu lietotājiem piedāvājamo nomāto līniju pakalpojumu kopu”.

Telekomunikāciju uzņēmumi ar būtisku ietekmi starpsavienojumu pakalpojumu tirgū ievēro šādas speciālās prasības:

1. nodrošināt sava publiskā telekomunikāciju tīkla savienošanu ar citiem publiskajiem telekomunikāciju tīkliem;
2. nodrošināt telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēju pieprasījumus attiecībā uz īpašo piekļuvi;
3. izstrādāt, iesniegt Regulatoram apstiprināšanai un publicēt starpsavienojumu pamatpiedāvājumu;
4. izstrādāt un publicēt piedāvājumus komerciālām sarunām ar citu publisko telekomunikāciju tīklu operatoriem;
5. sniegt Regulatoram informāciju par īpašās piekļuves līgumiem;

6. nodrošināt, ka starpsavienojumu vai īpašās piekļuves pakalpojumu tarifi ir nediskriminējoši visos starpsavienojumu vai īpašās piekļuves līgumos;
7. ievērot Regulatora noteikumus „Telekomunikāciju tīklu savstarpējās savienošanas tehniskie noteikumi operatora izvēles pakalpojumam”;
8. līdz katra mēneša 10. datumam sniegt Regulatoram informāciju par iepriekšējā mēnesī reģistrētajiem starpsavienojuma sarunu pieteikumiem, uzsāktajām starpsavienojuma sarunām un to norises gaitu.

2.2. Noteikumi pārejai no likuma „Par telekomunikācijām” uz Elektronisko sakaru likumu

Līdz ar ESL stāšanos spēkā likums „Par telekomunikācijām” zaudēja spēku. Atbilstoši ESL Komisija veiks elektronisko sakaru tirgus analīzi un komersantu ar būtisku ietekmi noteikšanu, ņemot vērā konkurences tiesību principus. Lai nodrošinātu netraucētu tirgus attīstību periodā līdz jaunas tirgus analīzes veikšanai, ESL Pārejas noteikumu 10.¹ punktu saskaņā ar likumu “Par telekomunikācijām” elektronisko sakaru komersantam noteiktās saistības (speciālās prasības) ir saistošas, un tam ir pienākums tās pildīt līdz brīdim, kad Komisija ir noteikusi elektronisko sakaru komersanta saistības (speciālās prasības) šajā likumā noteiktajā kārtībā.

Turklāt saskaņā ar ESL Pārejas noteikumu 9. punktu tie elektronisko sakaru komersanti, kurus Komisija pirms šā likuma spēkā stāšanās dienas ir noteikusi par telekomunikāciju uzņēmumiem ar būtisku ietekmi tirgū, uzskatāmi par elektronisko sakaru komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū šā likuma izpratnē līdz brīdim, kad Komisija nosaka elektronisko sakaru komersantus ar būtisku ietekmi tirgū šajā likumā paredzētajā kārtībā.

3. Tirgus analīzes gaita

3.1. Elektronisko sakaru likums

Tirgus definēšanas un analīzes process pamatojas uz ESL, kas ir spēkā no 2004. gada 1. decembra:

1. ESL 1. panta 7. punkts paredz, ka būtiska ietekme tirgū ir tāds elektronisko sakaru komersanta stāvoklis tirgū, kas līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim.
2. Ņemot vērā komersantu sniegto informāciju un elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Komisija saskaņā ar ESL 31. panta otro daļu nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Komisija konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu elektronisko sakaru komersantiem Komisijas noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar 31. panta trešo daļu, ja Komisija konstatē, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū. Saskaņā ar ESL 31. panta ceturto daļu, ja Komisija konstatē, ka tirgū nepastāv efektīva konkurence, tā saskaņā ar ESL 29. pantu nosaka komersantus, kuriem šajā tirgū ir būtiska ietekme.
3. ESL 29. panta pirmā daļa nosaka, ka Komisija pēc elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšanas un tirgus analīzes var noteikt komersantus, kuriem ir būtiska ietekme konkrētā tirgū. Komisija savu lēmumu pārskata ik

reizi, kad tiek veikta elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšana un tirgus analīze. Komisija var atzīt, ka komersantam ir būtiska ietekme tirgū, ja tas individuāli vai kopā ar citiem komersantiem šajā tirgū atrodas tādā stāvoklī, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, tas ir, ekonomiska spēka stāvoklī, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no galalietotājiem.

4. Izvērtējot, vai viens vai vairāki komersanti ir dominējošā stāvoklī tirgū, Komisija ievēro Eiropas Komisijas izstrādātas tirgus analīzes un būtiskas ietekmes tirgū novērtēšanas vadlīnijas.
5. ESL 29. panta trešā daļa paredz, ka komersantam, kuram ir būtiska ietekme atsevišķā tirgū, var būt būtiska ietekme arī saistītā tirgū, ja saikne starp šiem diviem tirgiem ļauj ietekmi vienā tirgū paplašināt uz otru (saistīto) tirgu, tādējādi nostiprinot komersanta ietekmi tirgū.
6. ESL 30. panta pirmā daļa paredz, ka Komisija, ievērojot elektronisko sakaru pakalpojumu ģeogrāfisko dalījumu un citus valstī esošus īpašus apstākļus, kā arī Eiropas Komisijas rekomendāciju par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, nosaka konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus. ESL 30. panta otrā daļa paredz, ka, nosakot konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus, Komisija konsultējas ar ieinteresētajiem komersantiem Komisijas noteiktajā konsultāciju kārtībā.
7. Saskaņā ar ESL 30. panta otro daļu, nosakot no Eiropas Komisijas Rekomendācijā minētajiem tirgiem atšķirīgus tirgus, Komisija pirms attiecīga lēmuma pieņemšanas konsultējas ar citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem un lēmuma projektu saskaņo ar Eiropas Komisiju.

3.2. Pārejas noteikumi saskaņā ar Elektronisko sakaru likumu

Tie komersanti, kurus Komisija pirms šā likuma spēkā stāšanās dienas ir noteikusi par telekomunikāciju uzņēmumiem ar būtisku ietekmi tirgū, saskaņā ar ESL Pārejas noteikumu 9. punktu uzskatāmi par elektronisko sakaru komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū ESL izpratnē līdz brīdim, kad Komisija nosaka elektronisko sakaru komersantus ar būtisku ietekmi tirgū šajā likumā paredzētajā kārtībā. Saskaņā ar ESL Pārejas noteikumu 10.¹ punktu un ar likumu „Par telekomunikācijām” elektronisko sakaru komersantam noteiktās saistības (speciālās prasības) ir saistošas, un tam ir pienākums tās pildīt līdz brīdim, kad Komisija ir noteikusi elektronisko sakaru komersanta saistības (speciālās prasības) šajā likumā noteiktajā kārtībā.

3.3. Tirgus analīzes koncepcija

Saskaņā ar ESL 8. pantu Komisija 2005. gada maijā publicēja savā tīmekļa vietnē elektronisko sakaru tirgus analīzes koncepciju (turpmāk – koncepcija). Šī koncepcija skaidro Komisijas pieeju konkrēto tirgu noteikšanai, konkurences un tās efektivitātes novērtēšanai noteiktajos tirgos, elektronisko sakaru komersantu ar būtisku ietekmi tirgū noteikšanai un saistību noteikšanai šiem komersantiem. Vienlaicīgi koncepcijas nolūks ir sekmēt tirgus dalībnieku un lietotāju iesaistīšanos minēto procedūru piemērošanā un ieviešanā.

Koncepcijā ir norādīts, kādā veidā Komisija plāno veikt konkrētā tirgus izpēti konkurences apstākļu novērtēšanai.

3.3.1. Konkrētā tirgus analīze

Šīs analīzes mērķis ir novērtēt konkurences situāciju apstākļos, kad viens vai vairāki elektronisko sakaru komersanti jau darbojas tirgū vai dotajā analizējamā laika periodā vēlas ienākt tirgū (statiskā konkurences analīze), kā arī novērtēt to, vai vērtējamā laika periodā tirgū sagaidāmas būtiskas izmaiņas (dinamiskā konkurences analīze).

Konkurences apstākļu analīzei tiek pētīti šādi aspekti:

- vai pastāv pastāvīgas augstas barjeras (šķēršļi) ienākšanai konkrētajā tirgū;
- vai, pamatojoties uz tirgus parametriem, konkrētajā tirgū vērojamas efektīvas konkurences pazīmes.

Konkrētā tirgus definēšanai nepieciešama pozitīva atbilde uz pirmo jautājumu un negatīva atbilde uz otro. Ja kāda no atbildēm neatbilst (pozitīva atbilde uz pirmo jautājumu un negatīva atbilde uz otro), definētais tirgus nav klasificējams kā konkrētais tirgus.

Komisija, novērtējot konkurences apstākļus, izmanto vienu no šādiem nosacījumiem:

- eksistējošais konkrētā tirgus un konkrēto mazumtirdzniecības pakalpojumu un attiecīgi vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgu regulējums tiek atcelts (*green field approach*);
- apskatāmajā laika periodā netiek mainīts pastāvošais regulējums.

Barjeras ienākšanai tirgū

Paredzēt izsmeļošu uzskaitījumu iespējamām barjerām ienākšanai tirgū nav iespējams. Galvenokārt šīs barjeras veido tirgus strukturālās īpatnības (strukturālās barjeras) vai normatīvās un regulējošās vides ierobežojumi (normatīvās barjeras). Ja definētajam tirgum jebkura no šīm barjerām tiek atzīta par augstu un pastāvīgu, tad tiek uzskatīts, ka pastāv barjera ienākšanai šajā tirgū.

Barjeras ienākšanai tirgū tiek analizētas arī attiecībā pret tiem pakalpojumu sniedzējiem, kas darbojas elektronisko sakaru tirgū, bet nesniedz pakalpojumus konkrētajā tirgū. Citi komersanti analizē parasti netiek ietverti, jo var pieņemt, ka pat tie, kuriem varētu būt interese darboties elektronisko sakaru tirgū, to nespēj sakarā ar nozarē pastāvošajām barjerām ienākšanai tirgū.

Pastāvīgas augstas strukturālās barjeras novērojamas galvenokārt tad, ja dažādu iemeslu dēļ pastāv asimetriski nosacījumi esošajiem tirgus dalībniekiem un tiem, kas vēlas ienākt tirgū, un ja šie apstākļi apskatāmajā laika periodā nav novēršami.

Strukturālo barjeru galvenie cēloņi ir šādi:

- ja tirgū ir pakalpojumu sniedzējs, kas ir sasniegjis tādu mēroga (*scope and scale*) ekonomiku, kas ļauj nodrošināt efektīvāku pakalpojumu sniegšanu;
- ja ieiešanai tirgū nepieciešamas ievērojamas investīcijas, kas nav atgūstamas pietiekami īsā laikā, bet priekšlaicīga aiziešana no tirgus rada zaudējumus (neatgūstamās izmaksas (*sunk costs*));
- ja vienu vai vairākas pakalpojuma komponentes jeb tīkla resursus, kas nepieciešami jaunienācēja pakalpojumu sniegšanai, vai nu pakalpojuma uzsākšanas brīdī vai ilgstoši pirms tam izmanto tajā pašā tirgū strādājošs pakalpojumu sniedzējs, kas nodrošina jaunienācēja darbību (atkarība no pakalpojumu sniedzēja). Šī situācija veidojas tādēļ, ka tīkla infrastruktūras dublēšana nav ekonomiski izdevīga vai arī pakalpojuma sniedzējs vispār nesniedz šos pakalpojumus vai dara to nelabvēlīgos apstākļos.

Komisija izvērtē iepriekš aprakstīto barjeru nozīmību konkrētajos tirgos visos gadījumos, kad tās pastāv. Citu strukturālo šķēršļu detalizētu novērtējumu Komisija veic tikai tad, ja šie šķēršļi tiek identificēti kā ilgstoši pastāvoši.

Ilgstoši pastāvošas tiesiskas barjeras ir uzskatāmas par būtiskām tajos gadījumos, kad normatīvo aktu dēļ vai regulējošo institūciju normatīvo aktu piemērošanas prakses dēļ pastāv ilgstoši asimetriski nosacījumi tiem elektronisko sakaru komersantiem, kas darbojas tirgū, un tiem, kas šajā tirgū vēlas ienākt, un ja analizējamajā laika periodā šī asimetrija netiks novērsta.

Komisija vērtē normatīvo barjeru esamību konkrētajos tirgos visos gadījumos, kad šīs barjeras ilgstoši pastāv. Tās normatīvās barjeras, ko Komisija neidentificē kā ilgstoši pastāvošas, Komisija analizē neņem vērā, bet var tikt novērtēta to ierobežojošā ietekme.

Komisija, pieņemot lēmumu par barjerām ienākšanai tirgū, uzskaita arī tos apstākļus un ierobežojumus, kuri analīzes rezultātā netiek atzīti par strukturāliem vai normatīviem šķēršļiem, ja tie iespaido pieņemamo lēmumu, un kuru esamību Komisija atzīst par būtisku.

Efektīvas konkurences novērtējums

Lai novērtētu efektīvas konkurences esamību konkrētajā tirgū, Komisija, izmantojot tirgu raksturojošos parametrus, papildus ņem vērā šādus aspektus:

- konkrētā tirgus dalībnieku skaitu un potenciālo jauno komersantu skaitu, kas uzsākuši darbību elektronisko sakaru tirgū, bet nestrādā konkrētajā tirgū;
- konkrētā tirgus dalībnieku tirgus daļas, šo dalībnieku savstarpējo saistību un iepriekšējo darbību, kā arī tuvākajā laikā prognozējamo darbību un izmaiņas;
- konkrētajā tirgū sniegtā pakalpojuma tehniskos un tehnoloģiskos parametrus.

Komisija var novērtēt arī citus aspektus, ja Komisija atzīst, ka tie var būtiski iespaidot pieņemamo lēmumu. Šādi aspekti var būt konkrētajā tirgū sniegto pakalpojumu cenu elastība, pakalpojumu cenu struktūra u.c.

Uzskatāms, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, ja, nepiemērojot ESL deleģētos Komisijas noteiktos regulēšanas pasākumus (speciālas prasības elektronisko sakaru komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū), tirgus analizējamā laika periodā spēj sasniegt paredzētos mērķus pašregulēšanās rezultātā.

3.3.2. Komersantu ar būtisku ietekmi noteikšanas kritēriji

Tirgus daļa

Tirgus daļas (*Market Share*) novērtējumam Komisija izmanto:

- kopējo pakalpojuma pārdošanas apgrozījumu konkrētajā tirgū;
- citu pakalpojuma apjomu raksturojošu informāciju, t.sk. noslodzi (*traffic*), kapacitāti, pieslēguma punktu skaitu, abonentu skaitu u.tml.

Pakalpojuma pārdošanas apgrozījums tirgus daļas novērtējumam visefektīvāk izmantojams tādēļ, ka atbilstošie pakalpojumi tirgū atšķiras, pateicoties galvenokārt atšķirīgai pakalpojumu cenu struktūrai (piemēram, pakalpojumu tarifu atšķirības dienas un nakts stundās, dažādas tarifu paketes, tarifu atlaides u.c.).

Mazumtirdzniecības pakalpojumu pārdošanas kopējo apgrozījumu veido ieņēmumi no abonentu un lietotāju apmaksātajiem rēķiniem un pakalpojumu tālākas pārdošanas ieņēmumi.

Vairumtirdzniecības pakalpojumu pārdošanas kopējo apgrozījumu veido ieņēmumi no citiem pakalpojumu sniedzējiem pārdotajiem pakalpojumiem, bet Komisija īpašos gadījumos var ietvert analizē arī ieņēmumus no:

1. darbības, ko neveido tikai tīkla pakalpojumu sniegšana;
2. noteiktā veidā definētiem iekšējiem pakalpojumiem (*self-service*);
3. cita veida komercdarbības.

Būtiskas ietekmes tirgū statuss parasti nav nosakāms komersantiem ar mazāku tirgus daļu kā 25%, bet ir pamats šo statusu attiecināt uz komersantiem, kuru tirgus daļa pārsniedz 40%. Būtiska pazīme, ka komersantam ir nosakāma būtiska ietekme tirgū, ja tā daļa analizējamā tirgū sasniedz 50% vai vairāk. Komersanta tirgus daļas lielums analizējamā tirgū nav vienīgais faktors, ko Komisija ievēro komersanta būtiskas ietekmes tirgū statusa noteikšanai.

Komisijas vērtējumā tiek ietvertas arī komersantu tirgus daļas izmaiņas laikā (dinamika), bet pat komersanta tirgus daļas samazināšanās analizējamā laika periodā var nebūt pietiekams nosacījums, lai citu konkurenci ierobežojošo faktoru dēļ tam netiktu atzīts būtiskas ietekmes tirgū statuss.

Citi kritēriji

Ņemot vērā situāciju tirgū, saskaņā ar Vadlīniju 78. punktu Komisija, var ņemt vērā arī citus kritērijus, lai analizētu tirgu un novērtētu komersanta īpatsvaru.

Komersanta lielums (īpatsvars tirgū)

Komisija komersantu īpatsvara (*Significant Size of the Undertaking*) noteikšanai tirgū izmanto komersantu aktīvu, naudas plūsmas un ieņēmumu un peļņas rādītāju vērtējumu, kas iegūti, analizējot komersantu gada pārskatus un komersantu sniegto informāciju analizējamā laika periodā.

Kontrole pār būtisku infrastruktūru

Ar būtisku infrastruktūru tiek saprasts komersanta kontrolēts elektronisko sakaru tīkls, elektronisko sakaru tīkla daļas jeb tīkla komponentes, ko nav iespējams salīdzinoši viegli dublēt (*Control of Infrastructure not Easily Duplicated*) un kas nodrošina pakalpojumu sniegšanu vērtējamajā konkrētajā tirgū. Komersanta kontrole pār būtisku infrastruktūru izpaužas kā īpašumtiesības uz to, valdījums vai tieša vai netieša ietekme uz visu infrastruktūru jeb tās daļu vai daļām.

Komisija izvērtē, vai komersanta kontrolēto būtisko infrastruktūru nav iespējams dublēt veiksmīgai pakalpojumu sniegšanai pietiekoši ātri tehnisku iemeslu un/vai tirgū pastāvošu normatīvo vai strukturālo šķēršļu dēļ, kas dod iespēju izmantot kontrolēto infrastruktūru citu tirgus dalībnieku komercdarbības kavēšanai vai ierobežošanai. Kontrole pār būtisku infrastruktūru var stipri ietekmēt gan vairumtirdzniecības, gan mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanu.

Tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārkums

Komersanta tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārkums (*Technological Advantage or Superiority*) izpaužas kā spēja sniegt pakalpojumus efektīvāk vai lietotāja spēja saņemt jaunus papildu pakalpojumus vienkāršākā veidā un par zemāku cenu. Tehnoloģiska pārkuma vērtējumā Komisija var ietvert izmaksas zinātniskajiem pētījumiem vai jaunu produktu attīstībai attiecībā pret komersanta ieņēmumiem jeb aktīviem, ja šīs izmaksas ir zināmas.

Nepietiekama kompensējoša pirktspēja vai tās trūkums

Nepietiekama kompensējoša (jeb atsveroša) pirktspēja vai tās trūkums (*Lack or Low Level of Countervailing Buying Power*) tirgū izpaužas kā lielo lietotāju jeb abonētu spēja pirkt pakalpojumu tādos apjomos no dominējošiem tirgus dalībniekiem, ka tie var ietekmēt pakalpojumu pārdošanas cenu. Šis faktors ir būtiskāks mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgu atsevišķos segmentos, un tā vērtēšanā

Komisija var analizēt lielāko lietotāju relatīvo skaitu, galalietotāju izmaksas pārejai pie cita komersanta, lietotājiem pieejamo informāciju par dažādu komersantu sniegtajiem pakalpojumiem, to tarifiem, lietotāju iespējām tos salīdzināt.

Privileģēta vai viegla pieeja kapitālu tirgiem un finanšu resursiem

Pakalpojumu sniegšanas infrastruktūras izveidei elektronisko sakaru nozarē ir nepieciešamas būtiskas investīcijas, tāpēc komersantiem piekļuve finanšu resursiem ir nozīmīga, bet šo investīciju atmaksāšanās laiks salīdzinājumā ar tirgus analīzē vērtējamo laika periodu parasti nav pietiekams.

Komisija, izvērtējot komersantu iespējas piekļūt kapitālu tirgiem un finanšu resursiem (*Easy or Privileged Access to Capital Markets and Financial Resources*), var ņemt vērā tos pašus kritērijus, ko finanšu institūcijas, kas izsniedz komersantiem kapitāla aizdevumus – to tirgus daļu, pamatlīdzekļu vērtību, finanšu un peļņas rādītājus, īpašnieku struktūru, korporatīvo stratēģiju, reputāciju, menedžmenta efektivitāti u.c.

Pakalpojumu sasaistīšana (pakalpojumu dažādošana)

Pakalpojumu sasaistīšana (*Bundling of Services, Service Diversification*) pamatā notiek gadījumos, ja:

- pakalpojumu, kas tiek sniegts konkrētajā tirgū, ekskluzīvi iespējams lietot tikai vienā paketē ar citu pakalpojumu, kas var attiekties uz citu konkrēto tirgu;
- pakalpojumu, kas tiek sniegts konkrētajā tirgū, iespējams lietot vienotā paketē ar labākiem nosacījumiem nekā dotajam pakalpojumam kopā ar citu pakalpojumu, kas var attiekties uz citu konkrēto tirgu.

Pakalpojumu sasaistīšana jo īpaši rada konkurences problēmas gadījumos, ja kāds no pakalpojumiem ir inovatīvs pakalpojums tirgū, kurā konkurē divi komersanti, un šis tirgus attīstās efektīvas konkurences virzienā, bet pakalpojumu sniedzēji ir atkarīgi no cita pakalpojuma, vienu no kuriem spēj nodrošināt tikai komersants ar būtisku ietekmi vai šis komersants pakalpojumu spēj nodrošināt ar labākiem nosacījumiem. Pakalpojumu sasaistīšanas novērtēšanai Komisija var izmantot datus par komersantu ieņēmumiem no dažādiem pakalpojumiem un to cenām, kā arī liela mēroga ekonomiku un liela apjoma ekonomiku raksturojošos rādītājus.

Mēroga ekonomika

Mēroga ekonomikas (*Economy of Scale*) pazīmes tirgū novēro, ja pakalpojuma vienības izmaksu pieaugums samazinās, pieaugot pakalpojumu apjomam, un otrādi (piemēram, elektronisko sakaru tīkla infrastruktūra, kuras izveidošanai raksturīgas lielas fiksētās izmaksas, tiek efektīvāk un optimālāk izmantota, ja sniegto pakalpojumu apjoms ir lielāks).

Mēroga ekonomiku raksturo komersanta tirgus daļa, tā īpatsvars tirgū, pakalpojumu dažādošanas iespējas un izmaksu attiecības (piemēram, fiksēto izmaksu attiecība pret kopējām izmaksām).

Apjoma ekonomika

Apjoma ekonomikas (*Economy of Scope*) pazīmes tirgū novēro, ja dažādu pakalpojumu nodrošināšana vienā procesā ir lētāka nekā katra šī pakalpojuma individuāla nodrošināšana (piemēram, dažādu elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšana, izmantojot vienu infrastruktūru).

Apjoma ekonomiku raksturo komersanta tirgus daļa, tā īpatsvars tirgū un pakalpojumu dažādošanas iespējas.

Komersantu vai komersantu grupas vertikāla integrācija

Komersantu vai komersantu grupas vertikālas integrācijas (*Vertically Integrated Undertaking, Group of Undertakings*) tirgū pazīmes novēro, ja tie paši komersanti nodrošina pakalpojumu sniegšanu vērtību ķēdes dažādos (gan augšējos, gan zemākajos) posmos.

Komersantu vertikālu integrāciju raksturo informācija par īpašumu un kontroles attiecībām tirgū.

Attīstīts sadales un pārdošanas tīkls

Attīstīts sadales un pārdošanas tīkls (*Advanced Distribution and Sales Network*) ir svarīgs priekšnoteikums pakalpojumu, it īpaši mazumtirdzniecības pakalpojumu, sniegšanai, un tas dod iespēju tos pārdot efektīvāk (ar zemākām izmaksām) un vairāk ietekmēt galalietotāju izvēli.

Attīstītu sadales un pārdošanas tīklu raksturo:

- pakalpojuma sniedzēja izmantoto galalietotāju apkalpošanas punktu veidi un skaits;
- tālākas pakalpojumu pārdošanas līgumu skaits un šo līgumu nosacījumi ar citiem komersantiem;
- komersanta pakalpojumu pārdošanu veicinošo līgumu skaits ar komersantiem, kas strādā citos konkrētajos tirgos, tirgos, kas nav definēti kā konkrētie tirgi, un citās nozarēs (ārpus elektronisko sakaru tirgiem).

Potenciālas konkurences trūkums, šķēršļi ienākšanai tirgū vai ekspansijai

Potenciālas konkurences trūkumu, šķēršļus ienākšanai vai ekspansijai tirgū (*Lack of Potential Competition, Barriers to Market Entry or Expansion*), kā izklāstīts iepriekšējā nodaļā, nosaka, analizējot strukturālos un normatīvos šķēršļus konkurencei, kā arī komersantu darbību tirgū, kas izpaužas kā komersantu stratēģiskā stāvokļa tirgū izmantošana (stratēģiskie šķēršļi).

Stratēģiskie šķēršļi (*Strategic Barriers*) ir pasākumi, ko komersanti, kas jau darbojas konkrētajā tirgū, izmanto potenciālo konkurentu ienākšanas tirgū kavēšanai. Stratēģiskie šķēršļi ir saistīti gan ar komersantu cenu politiku, piemēram, diskriminējošu cenu piemērošanu (*Price Discrimination*), nepietiekamu cenu starpību (*Price Squeeze*), šķērssubsīdijām (*Cross-financing*), gan nesaistīti ar cenām, piemēram, reklāmu karš (*Advertisement War*), investīcijas pētniecībā un attīstībā (*Investment in Research and Development*) u.c.

3.3.3. Kopēja dominējošā stāvokļa novērtēšana saistītajos tirgos

Novērtējot komersantu kopēju dominējošo stāvokli (*Assesment of Joint Dominance*) tirgos, Komisija novērtē divu vai vairāku ekonomiski un juridiski neatkarīgu elektronisko sakaru komersantu darbību un izturēšanos vienā un tajā pašā konkrētajā tirgū vienā un tajā pašā laikā periodā.

Divu vai vairāku komersantu kopēju dominējošo stāvokli tirgū novēro, ja:

- starp vairākiem elektronisko sakaru komersantiem konkrētajā tirgū nepastāv efektīva konkurence;
- divi vai vairāki komersanti konkrētajā tirgū kopēji atrodas dominējošā stāvoklī attiecībā pret citiem komersantiem.

Nosakot divu vai vairāku komersantu kopēju dominējošo stāvokli tirgū, Komisija var noteikt komersantu koordinētu rīcību konkrētajā tirgū pat tad, ja šie komersanti nav strukturāli jeb citādi tieši saistīti.

Komisija veic kopīgas dominantes izvērtēšanu diviem vai vairākiem elektronisko sakaru komersantiem, ja tā papildus veiktajam novērtējumam konstatē šādu minēto pazīmju esamību analizējamā tirgū:

- tirgus nemainība (*Mature Market*);
- pieprasījuma stagnācija jeb tā nepietiekami ātrs pieaugums (*Stagnant or Moderate Growth of the Demand Side*);
- nepietiekams pieprasījuma elastīgums (*Low Elasticity of Demand*);
- produktu homogenitāti (*Homogeneous Products*);
- līdzīgas izmaksu struktūras (*Similar Cost Structures*);
- līdzīgas tirgus daļas (*Similar Market Shares*);
- tehnoloģiskas inovācijas trūkums jeb nemainīgas tehnoloģijas (*Lack of Technological Innovation or Mature Technology*);
- rezerves kapacitātes trūkums (*Absence of Excess Capacity*);
- būtiski šķēršļi ienākšanai tirgū (*Significant Market Entrance Barriers*);
- nepietiekama kompensējoša pirktspēja (*Lack of Countervailing Buyer Power*);
- potenciālas konkurences trūkums (*Lack of Potential Competition*);
- neformāla vai cita veidu saistība starp komersantiem (*Various Kinds of Informal or Other Links Between the Undertakings*);
- dažāda veida represiju vai pretpasākumu piemērošana (*Retaliatory Mechanisms*);
- nepietiekama jeb neliela apjoma cenu konkurence (*Lack or Reduced Scope of Price Competition*).

3.4. Noteikumi

Lai veiktu tirgus definēšanu un tirgus analīzi, ESL deleģēja Komisijai tiesības izdot divus noteikumus:

1. Noteikumus par konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem saskaņā ar ESL 8. panta pirmās daļas 11. punktu un 30. panta otro daļu;
2. Noteikumus par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību saskaņā ar ESL 31. panta pirmo daļu.

3.4.1. Noteikumi par konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem

2005. gada 30. martā Komisijas padome ar lēmumu Nr.73 apstiprināja un 2005. gada 11. maijā ar lēmumu Nr.105 grozīja Noteikumus par konsultāciju kārtību, nosakot konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus.

Noteikumi nosaka kārtību, kādā Komisija veic konsultācijas ar tirgus dalībniekiem ESL noteiktajos gadījumos, kā arī konsultējas ar ieinteresētajiem komersantiem, nosakot konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus.

3.4.2. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību

Nemot vērā ESL noteikto, ka Komisija nosaka tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību, Komisijas padome 2005. gada 31. augustā ar lēmumu Nr.182 apstiprināja Noteikumus par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību (turpmāk – Noteikumi).

Pirms noteikumu apstiprināšanas Komisija uzklausišanas sanāksmē un darba apspriedē deva ieinteresētajiem komersantiem iespēju komentēt noteikumu projektu. Komisija izvērtēja komersantu komentārus un atbilstoši panāktajām vienošanām precizēja noteikumu projektu.

Noteikumi paredz, ka komersanti iesniedz Komisijai katru gadu līdz 1. augustam informāciju par esošā kalendārā gada 1. pusgadu un līdz 1. februārim informāciju par iepriekšējā kalendārā gada 2. pusgadu, pilnīgi un precīzi aizpildot 1. pielikumā noteikto veidlapu. 2005. gadā komersanti informāciju par 2005. gada 1. pusgadu iesniedza Komisijai līdz 2005. gada 1. oktobrim.

Komisija 1. pielikumā noteica iesniegt informāciju par ieņēmumiem, nodrošinot šādus pakalpojumus:

1. Balss telefonijas pakalpojumi (turpmāk – balss telefonija);
2. Nomāto līniju pakalpojumi (turpmāk – nomātas līnijas);
3. Atsaistītas piekļuves pakalpojumi (t.sk. pilnīgi un daļēji atsaistītas piekļuves, piekļuves datu plūsmai) (turpmāk – atsaistītas piekļuves);
4. Interneta piekļuves pakalpojumi, izņemot balss telefoniju (turpmāk – internets);
5. Latvijas Republikas teritorijā sniegtie viesabonēšanas pakalpojumi publiskajā mobilā telefona tīklā (turpmāk – viesabonēšana);
6. Radio vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumu sniegšana publiskajā elektronisko sakaru tīklā (turpmāk – izplatīšana);
7. Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā (turpmāk – platjoslas piekļuves);
8. Piekļuves un izsaukumu veikšanas pakalpojumu sniegšana publiskajā mobilā telefona tīklā (turpmāk – piekļuves un izsaukumu veikšana);
9. Starpsavienojumu pakalpojumu sniegšana (turpmāk – starpsavienojums).

Turklāt Komisija noteica iesniegt informāciju par pakalpojumu sniegšanai izmantoto tīkla veidu:

- fiksētais elektronisko sakaru tīkls;
- mobilais elektronisko sakaru tīkls;
- kabeļtelevīzijas tīkls;
- satelītu elektronisko sakaru tīkls;
- satelītu mobilais elektronisko sakaru tīkls;
- radiokomunikāciju tīkls.

Komisija, izvērtējot informāciju, kuru komersanti ir iesnieguši saskaņā ar noteikumu 5. punktu, nosaka tos komersantus, kuru attiecīgā sniegtā elektronisko sakaru pakalpojuma kopējais īpatsvars ir ne vairāk kā 95% dilstošā secībā no attiecīgā elektronisko sakaru pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēmumiem un/vai kuri iesniedz Komisijai tiem nosūtītās 2. pielikuma veidlapas. Saskaņā ar noteikumu 7. punktu Komisija nosūta 2. pielikuma veidlapas vismaz četriem komersantiem, kuru katra īpatsvars no kopējiem ieņēmumiem no attiecīgo elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanas dilstošā secībā ir vislielākais.

2. pielikumā, izmantojot 55 veidlapas, ir apkopota gan kvantitatīva, gan kvalitatīva rakstura detalizēta informācija par noteiktu pakalpojumu sniegšanu 2003. un 2004. gadā.

- Kvantitatīvā informācija: par finanšu rādītājiem, īpašuma struktūru, tīklu struktūru, ģeogrāfisko pārklājumu, tarifu plāniem, klientu un piekļuvju skaitu, ieņēmumiem, noslodzes, starpsavienojuma punktiem utt.

- Kvalitatīvā informācija: jautājumi par barjerām (administratīvām vai ekonomiskām) ienākšanai elektronisko sakaru pakalpojumu tirgos, plānotām investīcijām, galvenajiem konkurentiem, starpsavienojumu līgumiem utt.

Komisija informācijas par pakalpojumu sniegšanu apkopošanai nolēma izmantot anketu, kurā jautājumi nav sasaistīti ar Rekomendācijā minētiem tirgiem. Saikne starp pieprasīto informāciju un Rekomendācijā minētiem tirgiem varētu ierobežot informācijas izmantošanu analīzes procesā. Gadījumā, ja jautājumi būtu iedalīti atbilstoši Rekomendācijā minētajiem tirgiem, Komisija uzskata, ka varētu izveidoties situācija, ka komersanti varētu apstrīdēt tirgus analīzes secinājumus, balstoties uz argumentu, ka Komisijai nav tiesību izmantot informāciju, kura anketā iedalīta tirgū A, lai definētu un analizētu tirgu B.

Tomēr, lai, pirmkārt, novērtētu ietekmes starp tirgiem kā vertikālo ietekmes pārvešanu, tā horizontālo ietekmes pārvešanu un, otrkārt, analizētu tādas kritērijus kā, piemēram, komersantu īpatsvars, komersanta tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārkums un privilēģēta pieeja kapitālu tirgiem vai finanšu resursiem, pakalpojumu sasaistīšana, Komisija izmanto visus tai pieejamos publiskos vai Komisijas rīcībā esošos datus.

1. tabula: Otrā pielikuma struktūra

1.	Vispārīgā informācija
2.	Tīkla struktūra
3.	Pakalpojumi
4.	Ieņēmumi
	Mazumtirdzniecība
5.	Fiksētais tīkls: Piekļuves nodrošināšana galalietotājiem
6.	Fiksētais tīkls: Uzsākto iekšzemes savienojumu ilgums
7.	Fiksētais tīkls: Starptautiskā noslodze
8.	Fiksētais tīkls: Starptautiskā noslodze
9.	Fiksētais tīkls: Sasaistītie un citi pakalpojumi
10.	Fiksētais tīkls: Operatora izvēle/numura saglabāšanas pakalpojums
11.	Fiksētais tīkls: Ieņēmumi
12.	Mobilais tīkls: Galalietotāji/noslodze
13.	Mobilais tīkls: Operatora izvēle/numura saglabāšanas pakalpojums
14.	Mobilais tīkls: Ieņēmumi
15.	Interneta piekļuves pakalpojumi: Abonēšana
16.	Interneta piekļuves pakalpojumi: Ieņēmumi
17.	Taksofoni
18.	Taksofoni: Ieņēmumi
19.	Nomātas līnijas: Galalietotājiem
20.	Nomātas līnijas: Ieņēmumi no galalietotājiem
21.	Radio vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi: Abonēšana
22.	Radio vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi: Ieņēmumi
	Vairumtirdzniecība
23.	Vairumtirdzniecības piekļuve: Piekļuves tīkls
24.	Vairumtirdzniecības piekļuve: Ieņēmumi
25.	Platjoslas pakalpojumi: Interneta piekļuve
26.	Mobilais tīkls: Viesabonēšana
27.	Mobilais tīkls: Ieņēmumi/maksājumi

28.	Starpsavienojums: Vispārīgā informācija
29.	Starpsavienojums: Starptautiskā noslodze
30.	Starpsavienojums: Iekšzemes noslodze
31.	Starpsavienojums: Ieņēmumi
32.	Starpsavienojums: Maksājumi citiem komersantiem
33.	Radio vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi: Abonēšana
34.	Radio vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi: Ieņēmumi
35.	Nomātas līnijas – vairumtirdzniecība
36.	Nomātas līnijas – vairumtirdzniecība: Ieņēmumi

3.5. Informācijas vākšana

3.5.1. Izmantotā informācija

Komisija tirgus definēšanai un tirgus analīzei izmanto šādu informāciju:

- dati, kas iegūti, apkopojot tirgus dalībnieku atbildes uz speciālu Komisijas izstrādātu anketu jautājumiem (Noteikumu 1. un 2. pielikums);
- dati, kas netieši iegūti no lietotājiem un komersantiem tirgus analīzes rezultātā (tirgus analīzes dati);
- publiski pieejami dati, piemēram, statistikas informācija (publiskie dati);
- dati, kas ir Komisijas rīcībā, par tirgus dalībnieku (komersantu) iepriekšējo rīcību Komisijas darbības laikā (dati par tirgus dalībnieku rīcību).

3.5.2. Noteikumu par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību 1. pielikums

Komisija 2005. gada 7. septembrī nosūtīja Noteikumu 1. pielikumu visiem reģistrētajiem komersantiem (361), atgādinot tiem par pienākumu sniegt informāciju tirgus analīzei. Noteikumos paredzētajā termiņā 159 komersanti sniedza atbildi. Komisija 2005. gada 6. oktobra vēstulē atkārtoti pieprasīja līdz 2005. gada 21. oktobrim sniegt tirgus analīzei nepieciešamo informāciju (1.pielikums). Ar 2005. gada 21. oktobra vēstuli Komisija vērsa tirgus dalībnieku uzmanību, ka saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³ pantu par valsts regulējamo sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja rīcībā esošās informācijas nesniegšanu Komisijai pēc tās pieprasījuma noteiktā termiņā iestājas administratīvā atbildība normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Līdz 2005. gada 25. oktobrim 293 komersanti (81,2%) iesniedza Komisijai pieprasīto informāciju. Pēc šī noteiktā termiņa Komisija uzsāka to komersantu pārbaudes, kas vēl nebija iesnieguši pieprasīto informāciju. Sakarā ar iespējamo pārkāpumu procedūru ierosināšanu Komisija saņēma tai nepieciešamo informāciju no vēl 32 komersantiem, un kopumā Komisijas rīcībā bija informācija no 330 komersantiem (91,41%). Pamatojoties uz šo informāciju, Komisija noteica komersantus, kuriem nosūtāms Noteikumu 2. pielikums. Izstrādājot 2. pielikuma anketas, Komisija ņēma vērā komersantu darbības rezultātus, kas apkopoti pirms Noteikumu stāšanās spēkā, tādējādi nodrošinot reprezentablu respondentu bāzi. Komisija uzskata, ka informācija iegūta no visiem vērā ņemamajiem komersantiem.

Komersantu sniegtā informācija atbilstoši Komisijas iedalījumam:

2. tabula: Piedāvātie pakalpojumi

Pakalpojums	Komersantu skaits
Balss telefonija mobilajā elektronisko sakaru tīklā	4
Balss telefonija fiksētajā elektronisko sakaru tīklā	39
Nomātas līnijas	25
Atsaistītas piekļuves	1
Internets	189
Viesabonēšana	2
Izplatīšana	38
Platjoslas piekļuves	6
Piekļuves un izsaukumu veikšana	2
Starpsavienojums mobilajā elektronisko sakaru tīklā	3
Starpsavienojums fiksētajā elektronisko sakaru tīklā	21
Nesniedz vai vēl nesniedz pakalpojumus	75

3.5.3. Noteikumu par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību 2. pielikums

Saskaņā ar Noteikumu 5. punktu Komisija, izvērtējot komersantu iesniegto informāciju, noteica tos komersantus, kuru attiecīgā sniegtā elektronisko sakaru pakalpojuma kopējais īpatsvars ir ne vairāk kā 95% dilstošā secībā no attiecīgā elektronisko sakaru pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēmumiem, kuriem līdz 2005. gada 17. novembrim jāsniedz Komisijai tiem nosūtītās 2. pielikuma veidlapas (saskaņā ar to sniegtajiem pakalpojumiem):

- balss telefonija mobilajā elektronisko sakaru tīklā:
4 komersanti.

3. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par balss telefoniju mobilajā elektronisko sakaru tīklā

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	Latvijas Mobilais Telefons	████████	████████
SIA	Tele2	████████	████████
SIA	ZETCOM	████████	████████
AS	Telekom Baltija	████████	████████

- balss telefonija fiksētajā elektronisko sakaru tīklā:
4 komersanti.

4. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par balss telefoniju fiksētajā elektronisko sakaru tīklā

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	Lattelekom	■	■
SIA	IT Group	■	■
SIA	TELEKOMUNIKĀCIJU GRUPA	■	■
SIA	TELE2 TELECOM	■	■

- nomātas līnijas:
8 komersanti.

5. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par nomātām līnijām

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	Lattelekom	■	■
BO VAS	Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs	■	■
AS	Latvenergo	■	■
SIA	OPTRON	■	■
VAS	Latvijas dzelzceļš	■	■
SIA	TELIA LATVIJA	■	■
SIA	Radio Telecommunication Network	■	■
SIA	MICROLINK LATVIA	■	■

- atsaistītas piekļuves:
1 komersants.

6. tabula: Komersants, kuram jāsniedz dati par atsaistītām piekļuvēm

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	AERONAVIGĀCIJAS SERVISS	■	■

- internets:
76 komersanti, no tiem desmit vislielākie:

7. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par interneta piekļuvēm

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	Lattelekom	████████	████████
SIA	TELECENTRS	████████	████████
SIA	LATNET Serviss	████████	████████
SIA	MICROLINK LATVIA	████████	████████
SIA	TELIA LATVIJA	████████	████████
SIA	IZZI Dati	████████	████████
AS	BALTICOM	████████	████████
SIA	Interneta Pasaule	████████	████████
VBZU BO	LATVIJAS UNIVERSITĀTES MATEMĀTIKAS UN INFORMĀTIKAS INSTITŪTS	████████	████████
SIA	VERSIJA	████████	████████

- viesabonēšana:
2 komersanti.

8. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par viesabonēšanas pakalpojumiem

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	Latvijas Mobilais Telefons	████████	████████
SIA	Tele2	████████	████████

- izplatīšanas:
16 komersanti.

9. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par izplatīšanas pakalpojumiem

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	BALTKOM TV SIA	████████	████████
SIA	IZZI Com	████████	████████
SIA	DAUTKOM TV	████████	████████
SIA	TELEVIDEOTĪKLS	████████	████████
SIA	Livas	████████	████████
SIA	OSTKOM	████████	████████
SIA	Livas KTV	████████	████████
SIA	FAO	████████	████████
SIA	Elektrons & K	████████	████████
SIA	ELEKTRONS S	████████	████████
SIA	RĪGAS RADIOTRANSLĀCIJA	████████	████████
SIA	RADOŠĀ APVIENĪBA "MODĒMS"	████████	████████
SIA	ARDI	████████	████████
SIA	L.A.T.	████████	████████
SIA	NOVA	████████	████████
SIA	Elektrons	████████	████████

- platjoslas piekļuves:
4 komersanti.

10. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par platjoslas piekļuvēm

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	Lattelekom	██████	██████
SIA	Baltcom IP	██████	██████
SIA	IZZI Dati	██████	██████
SIA	TALK POINT	██████	██████

- piekļuves un izsaukumu veikšanas:
2 komersanti.

11. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par piekļuvēm un izsaukumu veikšanu

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	Latvijas Mobilais Telefons	██████	██████
SIA	Tele2	██████	██████

- starpsavienojums mobilajā elektronisko sakaru tīklā:
3 komersanti.

12. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par starpsavienojumu pakalpojumiem mobilajā elektronisko sakaru tīklā

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	Tele2	██████	██████
SIA	Latvijas Mobilais Telefons	██████	██████
AS	Telekom Baltija	██████	██████

- starpsavienojums fiksētajā elektronisko sakaru tīklā:
4 komersanti.

13. tabula: Komersanti, kuriem jāsniedz dati par starpsavienojumu pakalpojumiem fiksētajā elektronisko sakaru tīklā

	Komersants	Ieņēmumi (LVL)	Tirgus daļa
SIA	Lattelekom	██████	██████
SIA	LATTELENET	██████	██████
SIA	TELEKOMUNIKĀCIJU GRUPA	██████	██████
VAS	Latvijas dzelzceļš	██████	██████

Līdz 2005. gada 31. decembrim Komisija saņēma informāciju no 96 komersantiem. Vienlaikus ar kvantitatīviem datiem Komisija saņēma arī atbildes uz vairākiem komersanta darbību raksturojošiem jautājumiem, piemēram, „vai pastāv kādas barjeras (administratīvas vai ekonomiskas) ienākšanai elektronisko sakaru pakalpojumu tirgos?” Šīs atbildes var Komisijai palīdzēt kvalitatīvu kritēriju analizē un pilnīgāk izprast situāciju tirgū atbilstoši komersantu sniegtajai informācijai.

3.5.4. Anketa par platjoslas pakalpojumu sniegšanu

Saskaņā ar „Noteikumu par Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai iesniedzamo informāciju” 16.punktu komersants, kas sniedz publiskos interneta piekļuves pakalpojumus, trīs reizes gadā iesniedz Komisijai informāciju par nodrošināto platjoslas pieslēgumu skaitu 14.tabulā atspoguļotajā formā.

14.tabula: Publiskie interneta piekļuves pakalpojumi izmantojot platjoslas sistēmas

Elektronisko sakaru komersanta piedāvātie platjoslas piekļuves veidi galalietotājiem											
Komersantu DSL līnijas, kas nodrošinātas ar:				Komersantu piekļuves līnijas, kas tiek nodrošinātas caur:							
Pilnīgu lokālās cilpas atsaistīšanu	Dalēji atsaistītu piekļuvi abonentiņijām	Piekļuvi datu plūsmai	Tālāk pārdošanu (pārpārdošanu)	Fiksēto bezvadu piekļuvi	Kabeļa modeņu	Nomātām līnijām	3G	Optiku	Satelītu	elektriskajām līnijām	Cits (norādīt)

3.5.5. Papildinformācija

Uzsākot tirgus analīzes procesu, Komisija secināja, ka pietrūkst daļa nepieciešamo datu, lai objektīvi novērtētu situāciju, attīstību un dinamiku tirgū. Nolūkā iegūt nepieciešamo informāciju Komisija nosūtīja informācijas pieprasījumu astoņiem komersantiem, kas aizpildot Noteikumu 1.pielikumu norādīja, ka sniedz platjoslas piekļuves pakalpojumus vairumtirdzniecībā vēstuli „Par precizētu informāciju tirgus analīzei” un saskaņā ar ESL 35.panta trešās daļas sesto punktu un ar Noteikumu 10.punktu lūdza iesniegt līdz 2005.gada 20.martam šādu informāciju par platjoslas piekļuvi vairumtirdzniecībā:

- 1) Kuriem komersantiem Jūs sniežat platjoslas piekļuves pakalpojumus?
- 2) Ar kuriem komersantiem Jūs pašreiz vedat sarunas par platjoslas piekļuves nodrošināšanu?
- 3) Platjoslas piekļuves līniju skaits vairumtirdzniecībā 2005. gada 31.decembrī šādā iedalījumā:

Citiem komersantiem nodrošinātie pieslēgumi, izmantojot

- pilnīgi atsaistītu piekļuvi;
- daļēji atsaistītu piekļuvi;
- piekļuvi datu plūsmai;
- tālāk pārdošanu;

- fiksēto bezvadu piekļuvi;
- kabeļa modemu;
- nomātas līnijas;
- 2G;
- 3G;
- optiku;
- satelītu;
- elektriskās līnijas;
- ethernet protokolu;
- citu.

4) Ieņēmumi no platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības sniegšanas 2003.gadā un 2004.gadā.

5) Lūdzu, aprakstiet Jūsu piedāvātos platjoslas piekļuves pakalpojumus, ja tie neatbilst iepriekš minētajam iedalījumam.

Vēstule tika nosūtīta šādiem komersantiem:

- SIA „AERONAVIGĀCIJAS SERVISS”
- SIA „Baltcom IP”
- SIA „DATAGRUPA 777”
- SIA „Infonet sistēmas”
- SIA „IZZI COM”
- SIA „Lattelecom”
- SIA „LINX TELECOMMUNICATIONS LATVIA”
- SIA „TALK POINT”

Pēc saņemto atbilžu analīzes Komisija konstatē, ka no astoņiem komersantiem trīs piedāvā tieši platjoslas piekļuves pakalpojumus vairumtirdzniecībā:

- SIA „DATAGRUPA 777
- SIA „Lattelecom
- SIA „TALK POINT

Kopēja ieņēmumi 2005.gadā otrajā pusgadā: ████████ LVL

Pārējie komersanti vai koriģēji savus datus, vai norādīja, ka sniedz starptautiskos interneta pakalpojumus, kuri nav iekļauti 12. tirgū, vai vairs nesniedz platjoslas piekļuves pakalpojumus.

3.6. Prioritāri analizējamie tirgi

3.6.1. Rekomendācijā minētie tirgi

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši ET praksei, jāidentificē tirgus funkcionālais līmenis:

- tirgi, kuros produkti (pakalpojumi) tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu (pakalpojumu) tirgi);
- tirgi, kuros produkti (pakalpojumi) tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu (pakalpojumu) tirgi).

Mazumtirdzniecības līmenī:

- piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām;
- piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā juridiskām personām;
- fiziskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes telefonsakaru pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- fiziskām personām publiski pieejami starptautiskie telefonsakaru pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- juridiskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes telefonsakaru pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- juridiskām personām publiski pieejami starptautiskie telefonsakaru pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- nomāto līniju minimālā kopa.

Vairumtirdzniecības līmenī:

- savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
- savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
- tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
- atsaistīta piekļuve (iekļaujot daļēju piekļuvi) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus;
- platjoslas piekļuve;
- nomāto līniju pabeidzošo segmentu tirdzniecība;
- nomāto līniju maģistrālo segmentu tirdzniecība;
- piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos;
- balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos;
- nacionālais tirgus starptautiskajai viesabonēšanai publiskajos mobilajos tīklos;
- apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides satura nogādāšanai galalietotājiem.

3.6.2. Konsultāciju dokuments

No EK regulējuma un nacionālā regulējuma izriet, ka iespējams veikt visu pakalpojumu analīzi vienlaikus vai arī noteikt prioritāti atsevišķu pakalpojumu analīzei, vēlāk izmantojot šo pakalpojumu analīzes secinājumus citu pakalpojumu analīzē.

2005. gada 10. novembrī Komisija ievietoja Komisijas tīmekļa vietnē konsultāciju dokumentu par prioritāri analizējamiem elektronisko sakaru pakalpojumiem (turpmāk tekstā – dokuments). Dokuments ir sagatavots un tirgus dalībnieku viedokļi tiek apzināti atbilstoši ar Komisijas padomes 2005. gada 30. marta lēmumu Nr.73 apstiprinātajiem noteikumiem „Noteikumi par konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem” (ar grozījumiem, kas veikti ar Komisijas padomes 2005. gada 11. maija lēmumu Nr.105).

Dokumentā Komisija secina:

- ņemot vērā Rekomendācijā noteiktos analizējamus pakalpojumus, Komisija uzskata, ka prioritāri analizējami ir tie elektronisko sakaru pakalpojumi, kuru regulēšana var atstāt vislielāko iespaidu uz konkurenci mazumtirdzniecības funkcionālajā līmenī, t.i., galalietotājiem sniegto pakalpojumu tirgū.
- Vadlīniju 81.punkts paredz, ja komersants ir atzīts par komersantu ar būtisku ietekmi tirgū un tam piemērotas situācijai atbilstošas saistības (speciālas

prasības) saistītās vērtību ķēdes vairumtirdzniecības augšējā posmā vai piekļuves tirgū, VPI rīcībā vajadzētu būt pasākumiem tirgus varas izmantošanas ierobežošanai saistītā tirgū vērtību ķēdes apakšesošā posmā.

- var secināt, ka kopumā vairumtirdzniecības funkcionālā līmeņa regulēšana var būt pietiekama efektīvas konkurences nodrošināšanai galalietotājiem sniegto pakalpojumu tirgū. Tādējādi par prioritāri analizējamiem būtu uzskatāmi tie pakalpojumi, kuru iespējamā regulēšana varētu salīdzinoši īsā laika posmā nodrošināt konkurences nostiprināšanos attiecīgā pakalpojuma tirgū – ar piekļuvi un starpsavienojumu saistītu pakalpojumu vairumtirdzniecība.

Komisija uzskata, ka, ņemot vērā ESL deleģētās tiesības, ir pietiekams pamats noteikt prioritāri analizējamos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus.

Citu valstu pieredze liecina, ka pakalpojumu analīzi lietderīgi veikt pakalpojumu kopās, tās nosakot atbilstoši situācijai tirgū attiecīgajā valstī.

Komisija ir apkopojusi komersantu saskaņā ar Noteikumiem sagatavoto informāciju par to darbību 2004. gadā (1. pielikums) un secina, ka vairāki no Rekomendācijā minētajiem pakalpojumiem tiek sniegti tirgos ar īpaši augstu koncentrāciju. Kā indikatīvu rādītāju tirgus koncentrācijas līmeņa noteikšanai Komisija izmanto Hirfendāla-Hiršmana indeksu (turpmāk – HHI) (skat.14.tabulu).

14. tabula: Tirgu, kuros tiek sniegti Rekomendācijā minētie vairumtirdzniecības pakalpojumi, koncentrācija

Pakalpojums Rekomendācijā	Pakalpojums Noteikumu 1. pielikumā	HHI
Savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā	Starpsavienojums – fiksētais elektronisko sakaru tīkls	8774
Tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā		
Savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā	–	10000
Piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos	Piekļuves un izsaukumu veikšanas pakalpojumu sniegšana publiskajā mobilā telefona tīklā	9768
Balss savienojumu pabeigšana individuālajos mobilajos tīklos	-	10000
Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība	Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā sniegšana	6091

Īpaši jāņem vērā fakts, ka visu tabulā uzskaitīto Rekomendācijā minēto pakalpojumu sniegšana var būtiski ietekmēt konkurences nostiprināšanos un attīstību galalietotājiem paredzēto pakalpojumu tirgū, jo lielā mērā tie ir mazumtirdzniecības pakalpojumu vairumtirdzniecības produkti.

Komisija, ņemot vērā tirgu, kurā tiek sniegti Rekomendācijā minētie pakalpojumi, kā arī nepieciešamību veikt tirgus analīzi tieši pakalpojumu vairumtirdzniecības funkcionālajā līmenī, ierosināja šādu prioritāri analizējamo pakalpojumu analīzes secību:

1. Savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
2. Savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
3. Tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
4. Balss savienojumu pabeigšana individuālajos mobilajos tīklos;
5. Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība;

6. Piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos.

3.6.3. Konsultējamie jautājumi

Dokumentā komersantiem bija iespēja komentēt Komisijas secinājumus un atbildēt uz šādiem jautājumiem:

- Vai Jūs piekrītat, ka tirgus analīze galvenokārt būtu veicama vairumtirdzniecības funkcionālajā līmenī? Ja nē, tad kāpēc?
- Vai Jūs piekrītat elektronisko sakaru pakalpojumu prioritārai analīzei Dokumenta piedāvātajā secībā? Ja nē, lūdzam argumentēt, kāpēc, un norādīt iespējamo pakalpojumu analīzes secību.

3.6.4. Konsultāciju rezultāti

Komisija saņēma atbildes no diviem komersantiem:

- „Latvijas Mobilais Telefons” SIA
- SIA „Lattelekom”

„Latvijas Mobilais Telefons” SIA komentāri:

- „Latvijas Mobilais Telefons” SIA uzskata *„tikai pēc tirgus definēšanas ir iespējams uzsākt diskusiju un konsultācijas par prioritāri analizējamiem tirgiem”*.
- „Latvijas Mobilais Telefons” SIA uzskata, *„ka piekļuves un savienojumu uzsākšanas publiskajos mobilajos telefonu tīklos tirgu analīze nav veicama prioritāra kārtībā, jo, salīdzinot ar citiem tirgiem, šis tirgus ir vērtējams kā atvērts un ar augstu konkurences līmeni”*.

SIA „Lattelekom” komentāri:

- SIA „Lattelekom” piekrīt, ka tirgus analīze pirmkārt būtu veicama vairumtirdzniecības funkcionālajā līmenī.
- SIA „Lattelekom” nepiekrīt elektronisko sakaru pakalpojumu prioritārai analīzei Dokumenta piedāvātajā secībā, *„jo tā neatbilst Elektronisko sakaru likuma mērķim nodrošināt no tehnoloģijas neatkarīgu regulēšanu un ES direktīvā 2002/21/EC noteiktajam tehnoloģiskās neitralitātes un nediskriminācijas principam. Saskaņā ar šo principu viena veida pakalpojuma analīze dažādu tehnoloģiju tīklos jāveic vienlaicīgi vai secīgi. Piemēram, vienlaicīgi vai secīgi ir veicama šādu divu pakalpojumu tirgu analīze: savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālos publiskajos telefonu tīklos un balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos”*.
- SIA „Lattelekom” vēlas veikt analīzi šādā secībā:
  1. Savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajos publiskajos telefonu tīklos;
  2. Balss savienojumu pabeigšana individuālajos mobilajos tīklos;
  3. Savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
  4. Piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos;
  5. Tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
  6. Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība.

Ņemot vērā iesniegtos komentārus, Komisija uzskata, ka nav nepieciešams novirzīties no elektronisko sakaru pakalpojumu prioritāras analīzes Dokumenta piedāvātās secības. Komisija uzskata, ka ir administratīvi un ekonomiski izdevīgi definēt un

analizēt visus trīs starpsavienojumu pakalpojumus fiksētajos tīklos. Tā kā arī SIA „Lattelekom” atzīst, ka savienojumu pabeigšanai fiksētā vietā individuālos publiskajos telefonu tīklos ir vislielākā prioritāte, Komisijai nav iemeslu novirzīties no tās piedāvātās secības. Komisija neuzskata, ka piedāvātā secība varētu neievērot tehnoloģiskās neitralitātes un nediskriminācijas principus.

4. Konkrētais tirgus

4.1. Rekomendācijā minētais tirgus

Ziņojums sagatavots par šādu Rekomendācijā minētu tirgu:

- platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā (turpmāk tirgus Nr.12).

Platjoslas piekļuve ir jebkurš piekļuves veids, kas nodrošina datu pārraidi ar ātrumu 144 kbit/s vai lielāku. Saskaņā ar Rekomendāciju tirgus Nr.12 ietver piekļuvi datu plūsmai, kas nodrošina datu platjoslas pārraidi abos virzienos un citus platjoslas piekļuves risinājumus izmantojot citas tehnoloģijas.

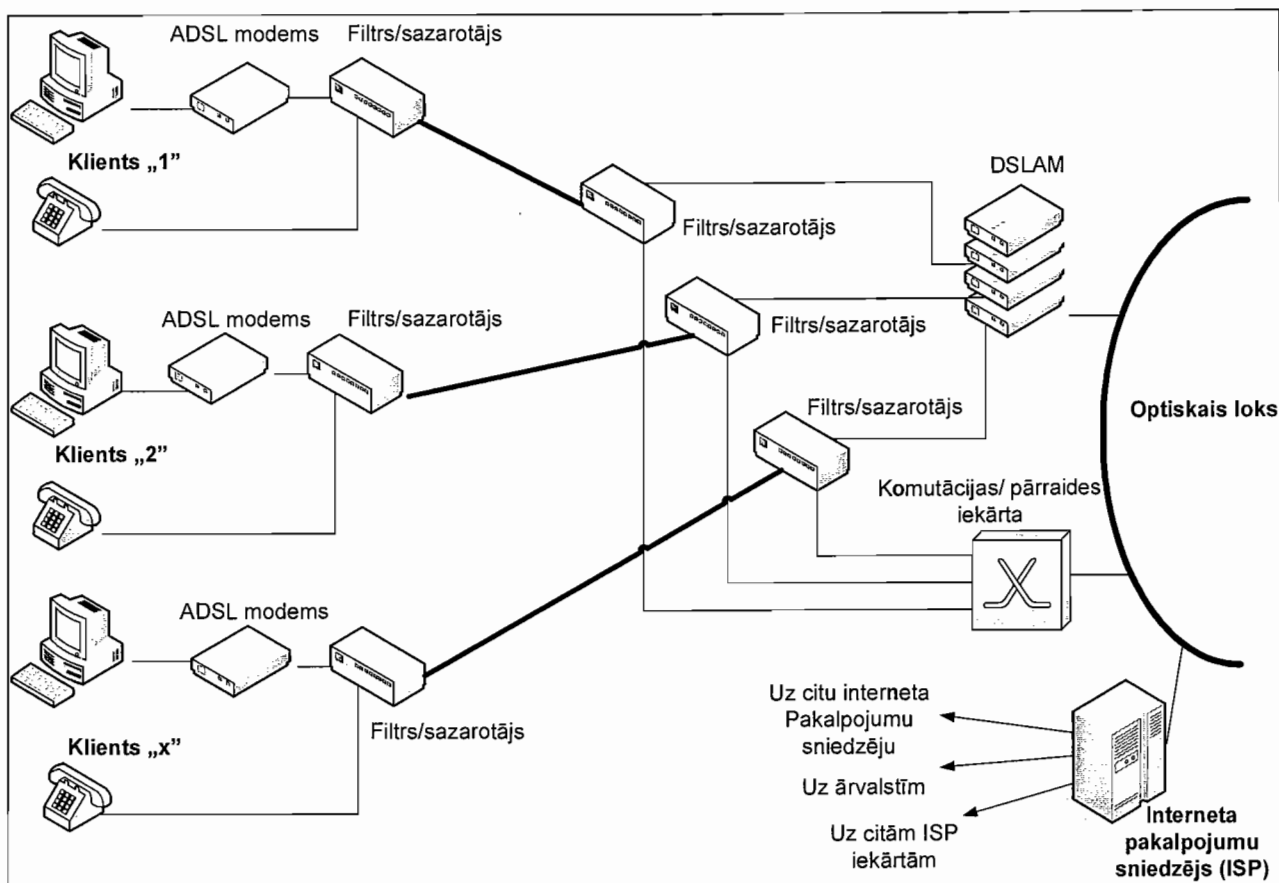
4.2. Attiecīgie pakalpojumi

4.2.1. Piekļuve datu plūsmai

Piekļuve datu plūsmai ir vēsturiskā operatora (operators, kas darbojās elektronisko sakaru tīklu pirms tirgus atvēršanas) ciparu abonentlīnijas pakalpojumu nodrošināšana citiem elektronisko sakaru komersantiem, lai tie varētu piedāvāt galalietotājiem platjoslas piekļuves internetam. (Tā ir situācija, kad vēsturiskais operators ierīko lietotāja noteiktā atrašanās vietā piekļuves līniju ar lielu ātrumu (piemēram, iekārtojot asimetriskā ciparu abonentlīnijas galiekārtas un konfigurāciju piekļuves tīklā), lai nodrošinātu trešajai pusei piekļuvi, tādējādi nodrošinot tai piedāvāt galalietotājiem internet piekļuves pakalpojumus ar lielu ātrumu. Vēsturiskais operators konkurentiem var arī nodrošināt datu pārraides pakalpojumus, nolūkā maršrutēt noslodzi uz augstāku tīkla hierarhijas līmeni, kur jau atrodas jaunienācēja iekārta (*point of presence*, POP), piemēram, tranzīta komutatīva iekārta. Datu plūsmas pakalpojumu var definēt kā pārraides kapacitātes nodrošināšanu (lejupplūsmas un augšupplūsmas kanāli var būt asimetriski) starp galalietotāju, kas ir pieslēgts elektronisko sakaru tīkla pieslēguma punktam, un jaunienācēja rīcībā esošo starpsavienojumu punktu).

Eiropā xDSL risinājumi ir visnozīmīgākā platjoslas piekļuves tehnoloģija. Ir iespējams piedāvāt xDSL platjoslas piekļuves izmantojot piekļuvi datu plūsmai.

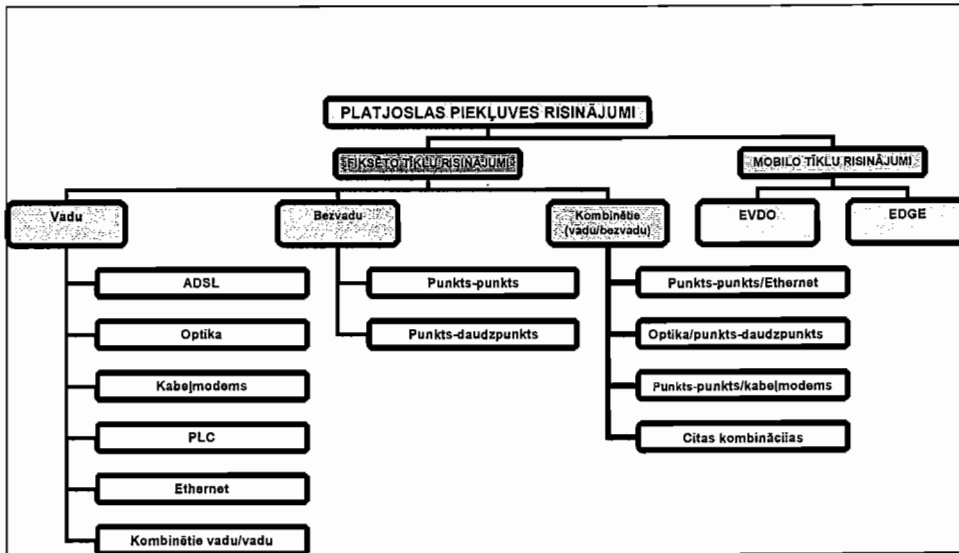
1. attēls. ADSL risinājums

4.2.2. Citi risinājumi

Pastāv daudz plašjoslas interneta piegādes iespējamie risinājumi, izmantojot gan vadu, gan bezvadu, gan kombinētos risinājumus.

2. attēls. Potenciāli platjoslas risinājumi

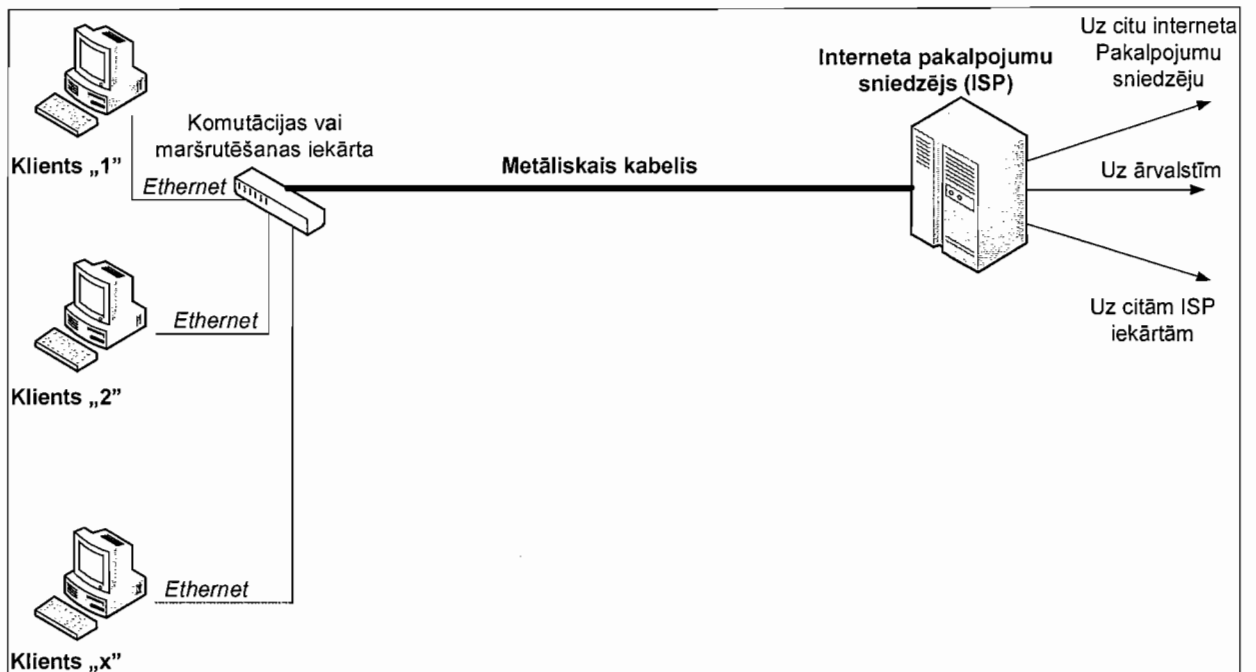

a) Ethernet protokols

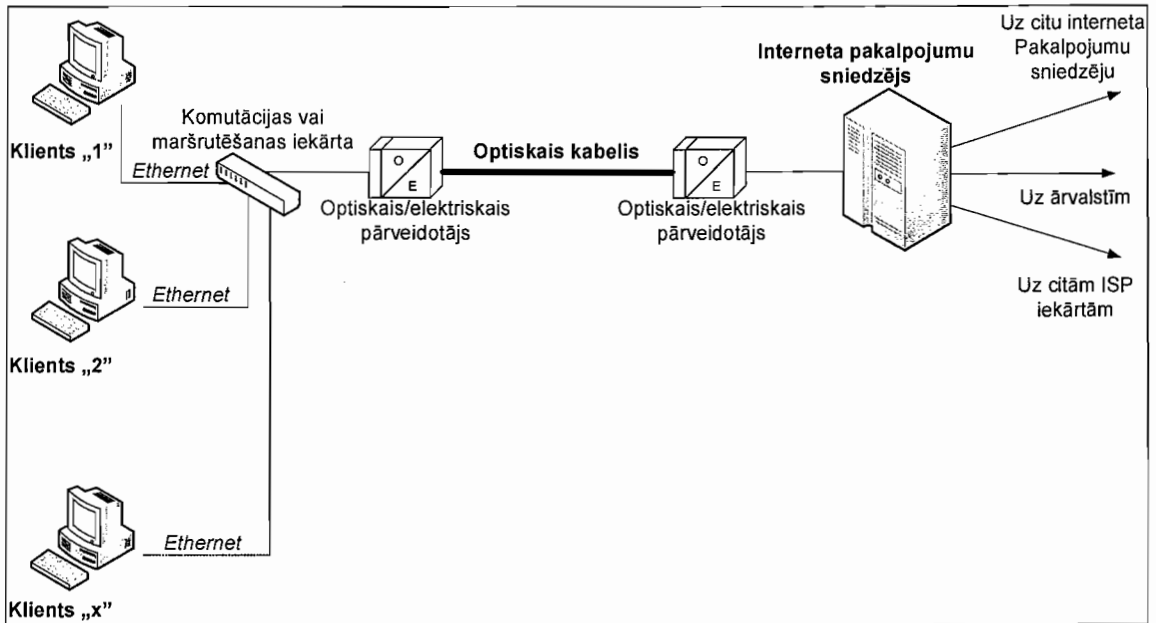
Ethernet protokols ir lokālo tīklu protokols atbilstoši ISO/IEC 8802-3 „Information technology – Telecommunications and information exchange between systems – Local and metropolitan area networks – Specific requirements – Part 3: Carrier sense multiple access with collision detection (CSMA/CD) access method and physical layer specifications”. Ethernet kā platjoslas interneta piegādes risinājums ir lietojams tikai kombinācijā ar optiskā kabeļa vai citiem vadu vai bezvadu risinājumiem.

Ethernet protokola risinājumi:

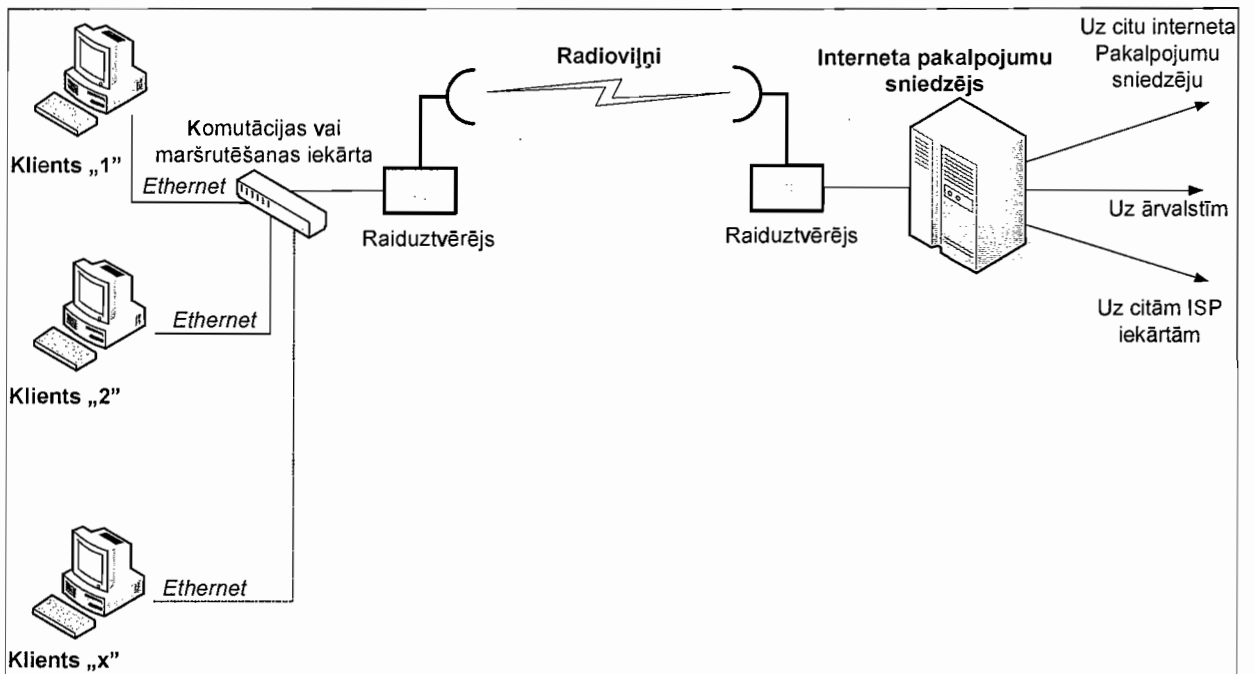
3. attēls. Kombinētais risinājums: ethernet un metāliskie kabeļi

4. attēls. Kombinētais risinājums: ethernet un optiskie kabeļi

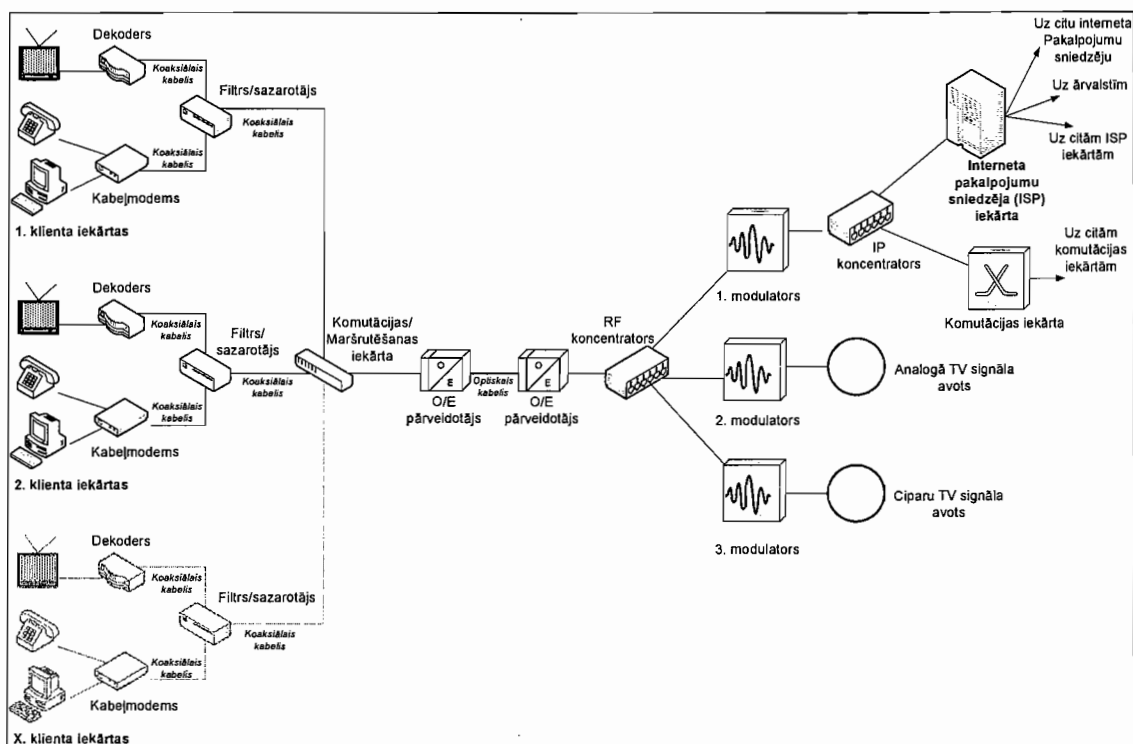
5. attēls. Kombinētais risinājums: ethernet ar bezvadu risinājumu

b) Kabelmodema risinājums

6. attēls. Kabelmodema risinājums

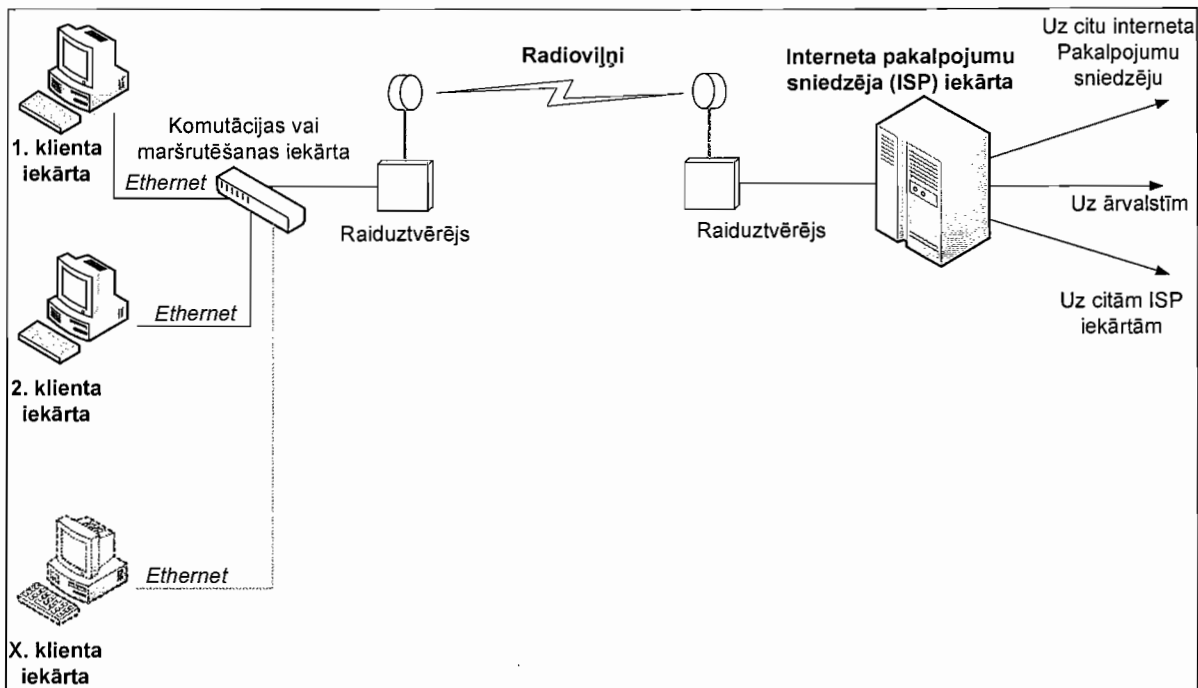

c) Platjoslas piekļuve izmantojot elektriskās līnijās (elektroniskie sakari par elektriskajām līnijām [*power line communication*], turpmāk - PLC)

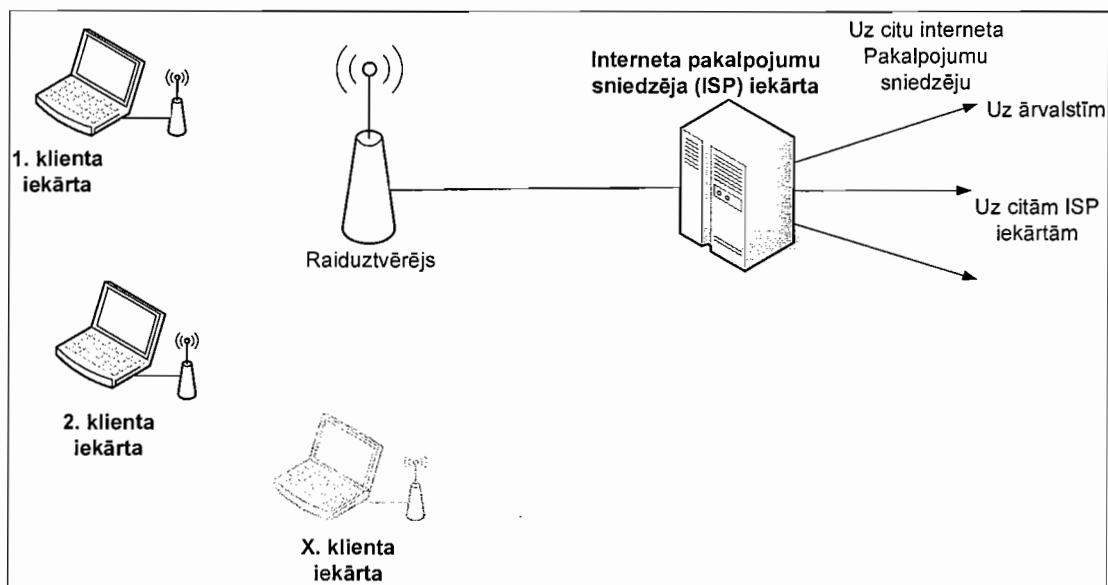
Platjoslas piekļuves risinājums izmantojot PLC ir tehnoloģija, kas atļauj transportēt interneta datu paketes caur elektriskajām līnijām. Lai izmantotu PLC, galalietotājiem ir vajadzīgs modems, ko var pieslēgt pie kontaktligzdas.

d) Fiksētās bezvadu piekļuves risinājums

7. attēls. Platjoslas piekļuves kombinētais vadu/bezvadu (punkts – punkts konfigurācija) risinājums

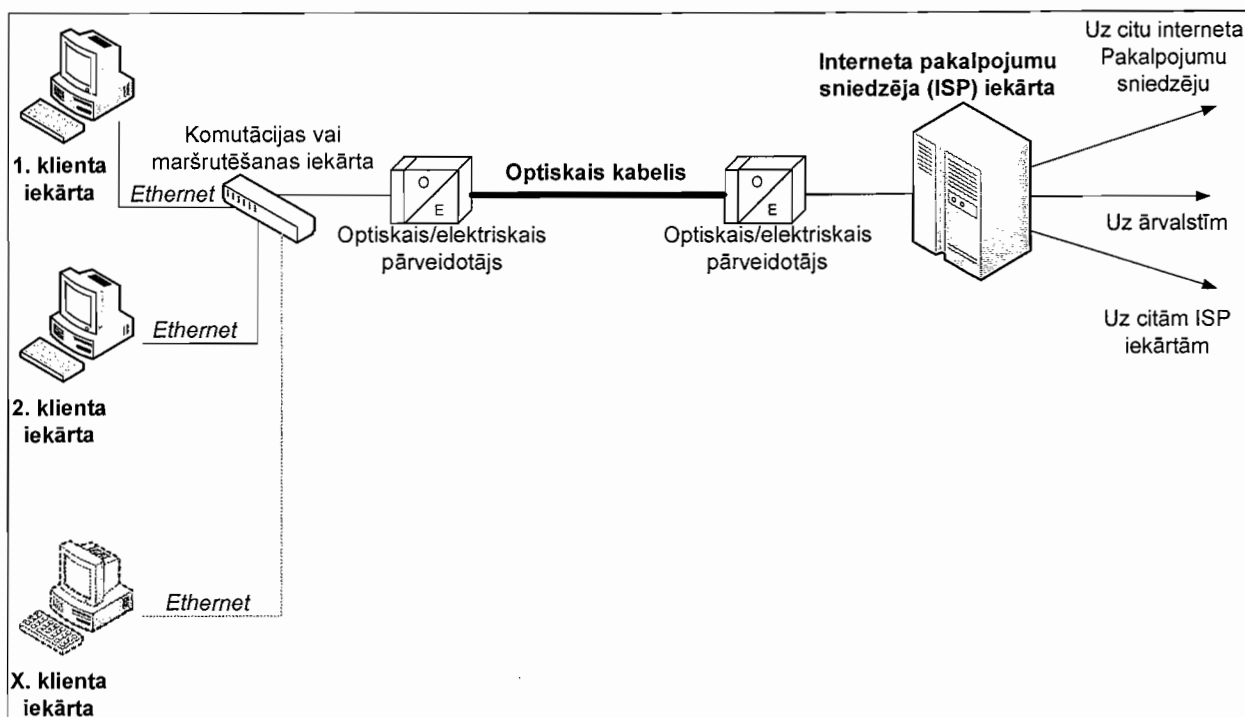

8. attēls. Platjoslas piekļuves bezvadu punkts – daudzpunkts konfigurācijas risinājums

e) Optiskā kabeļa piekļuves risinājums

9. attēls. Platjoslas piekļuves kombinētais vadu risinājums izmantojot optisko kabeļi

4.3. Tirgus situācija

Vairumtirdzniecības platjoslas piekļuves tirgus ir tik salīdzinoši neliels, ka faktiski nevar runāt par tā pastāvēšanu.

4.4. Tirgus dalībnieki

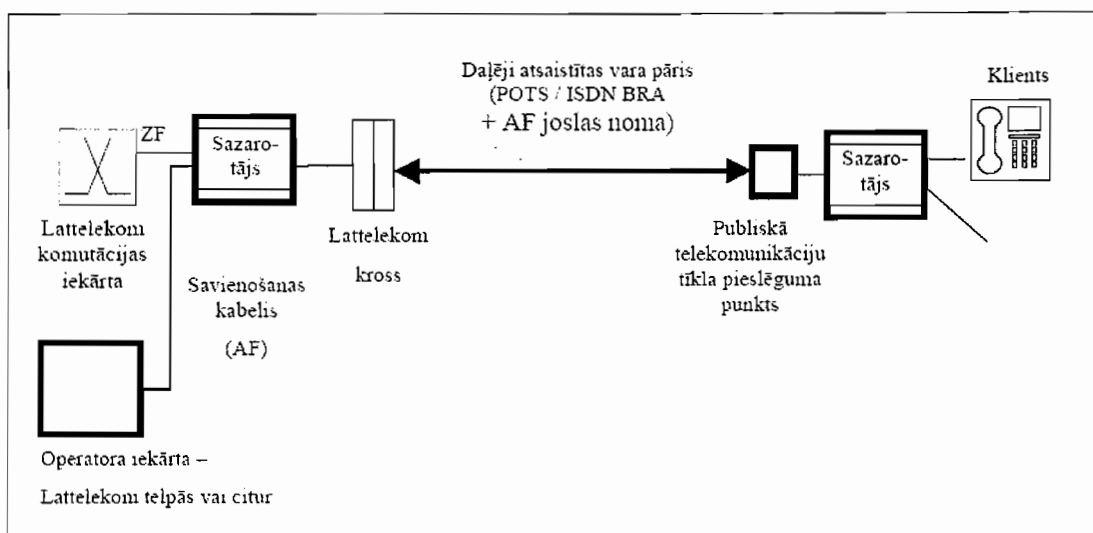
2005.gada 31.decembrī trīs komersanti nodrošināja platjoslas piekļuves pakalpojumus vairumtirdzniecībā (līniju skaits uz 2005.gada 31.decembri):

- SIA „DATAGRUPA 777”: [redacted] piekļuves [redacted]
- SIA „Lattelecom”: [redacted] piekļuves [redacted]
- SIA „TALK POINT”: [redacted] piekļuves [redacted]

Kopējie ieņēmumi: 2005.gadā otrā pusgadā: [redacted] LVL

Atbilstoši 2000.gada 18.decembra Regulas Nr.2887/2000 prasībām SIA “Lattelecom” ir publicējis dokumentu „Piekļuves tīkla atsaistīšana; Pakalpojumu apraksts”. Saskaņā ar šo aprakstu SIA „Lattelecom” piedāvā „Augstfrekvences joslas nomu” pamatojoties uz šādu shēmu:

10. attēls. SIA „Lattelecom” piedāvāta „Augstfrekvences joslas noma”

SIA „Lattelecom” nodrošina pakalpojumu Augstfrekvences joslas nomu divos veidos:

1. *Augstfrekvences joslas noma līnijai, kura tiek izmantota parastā balss telefonijas pieslēguma nodrošināšanai:* līnijas augstfrekvences daļa tiek izmantota tādām tehnoloģijām un pakalpojumiem, kas spēj darboties vienā vara kabeļa pārī vienlaicīgi ar balss telefonijas analogās abonenta līnijas pieslēgumu un pakalpojumiem (ADSL + analogā balss telefonija);
2. *Augstfrekvences joslas noma līnijai, kura tiek izmantota ISDN BRA pieslēguma nodrošināšanai:* līnijas AF daļa tiek izmantota tādai tehnoloģijai un pakalpojumiem, kas spēj darboties vienā vara kabeļa pārī vienlaicīgi ar ISDN BRA pakalpojumiem (ADSL + ISDN). Operatoram jāņem vērā, ka ISDN BRA pārraides spektra josla ir plašāka, nekā analogās balss telefonijas, līdz ar to atvēlētā augstfrekvences josla ir šaurāka un izmantoto tehnoloģiju maksimālais pārraides ātrums būs mazāks.

5. Nacionāla konsultācija

Šī ziņojuma publicējamā versija pēc apstiprināšanas publicēta Komisijas tīmekļa vietnē, paredzot termiņu priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Atbilstošs paziņojums par konsultāciju uzsākšanu publicēts laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”.

6. Konkurences padomes viedoklis

Šis ziņojums tiks nosūtīts Konkurences padomei priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Pēc tā saņemšanas ziņojums tiks papildināts ar Konkurences padomes viedokli.

7. Tirgus definēšana

7.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums

Lai definētu un nodalītu konkrētos starpsavienojumu tirgus, jāapskata šādi jautājumi:

7.1.1. Kādi pakalpojumi iekļauti konkrētajā tirgū?

Lai atbildētu šo jautājumu pirmkārt jāapskata situācija vairumtirdzniecības pakalpojuma mazumtirdzniecības lejuaplūsmas tirgū. Latvijas Republikas teritorijā tiek piedāvātas gandrīz visas pastāvošās platjoslas piekļuves tehnoloģijas. Galvenie izmantotie platjoslas piekļuves risinājumi ir šādi:

a) Vadu risinājumi, izmantojot xDSL

Eiropā xDSL risinājumi ir visnozīmīgākā tehnoloģija. Ir iespējams piedāvāt xDSL platjoslas piekļuves pamatojoties uz piekļuvēm datu plūsmai. Tāpēc ir analizējams, kuri citi platjoslas piekļuves risinājumi ir xDSL aizvietojami.

Izmantojot xDSL tehnoloģiju, lieto vīto metālisko pāri, un šajā gadījumā kā nesējs pārsvarā gadījumu ir parastā abonentlīnija, kas paredzēta balss telefonijas pakalpojuma sniegšanai balss frekvenču joslā ar atbilstošām šādām tehniskām prasībām:

1. cilpas pretestība $R_c \leq 1,2k\Omega$,

kur $R_c = R_{ac} + R_{bc}$;

2. izolācijas pretestība $R_{ab}, R_{az}, R_{bz} \geq 10M\Omega$, mērot pie 500V līdzsprieguma 1 minūti;

3. kapacitātes asimetrija $C_{az}/C_{bz} = 1 \pm 10\%$;

4. cilpas omiskā asimetrija netiek normēta;

5. svešs līdzspriegums $|U_{=ab}|, |U_{=az}|, |U_{=bz}|$ nedrīkst pārsniegt 0,75V, mērot ar mērinstrumentu, kura iekšējā pretestība ir no 500k Ω līdz 1M Ω ;

6. svešs efektīvais maiņspriegums $U_{\sim ab}, U_{\sim az}, U_{\sim bz}$ nedrīkst pārsniegt 0,75V, mērot ar mērinstrumentu, kura iekšējā pretestība ir no 500k Ω līdz 1M Ω .

Abonentlīniju lietojot platjoslas interneta piekļuvei, izmantojot ADSL vai XDSL risinājumus, ir jāņem vērā papildus prasības:

1. Abonentlīnijai, ja to lieto platjoslas interneta piekļuvei, izmantojot ADSL, jāatbilst šādām papildu tehniskām prasībām:

1.1. abonentlīnijas darba vājinājums $\alpha_d \leq 43dB$ datu plūsmas ātrumam 256 kBit/s un $\alpha_d \leq 38 dB$ datu plūsmas ātrumam 2048 kBit/s, mērot pie frekvences $f = 300kHz$ ar mērinstrumentiem, kuru salāgotā pretestība 100 Ω ;

1.2. pārejas vājinājums tuvajā galā starp paralēlām abonentlīnijām vienā kabelī $\alpha_{NEXT} \geq 45dB$, mērot pie frekvences $f = 1MHz$ ar mērinstrumentiem, kuru salāgotā pretestība 100 Ω ;

1.3. pārejas vājinājums tālajā galā starp paralēlām abonentlīnijām vienā kabelī $\alpha_{FEXT} \geq 45dB$, mērot pie frekvences $f = 1MHz$ ar mērinstrumentiem, kuru salāgotā pretestība 100 Ω ;

1.4. trokšņa signāla līmenis abonentlīnijā $L_N \leq -43dBm$, mērot uz slodzes 100 Ω frekvenču diapazonā no 1kHz līdz 1,5MHz ar mērinstrumentu, kura iekšējā pretestība $\geq 12k\Omega$.

2. Abonentlīnijai, ja to lieto platjoslas interneta piekļuvei, izmantojot HDSL, jāatbilst šādām papildu tehniskām prasībām:

2.1. abonenta līnijas darba vājinājums $\alpha_d \leq 22\text{dB}$ 1-pāru risinājumam, $\alpha_d \leq 27\text{dB}$ 2-pāru risinājumam, $\alpha_d \leq 31\text{dB}$ 3-pāru risinājumam, mērot pie frekvences $f = 150\text{kHz}$ ar mērinstrumentu, kura iekšējā pretestība 135Ω ;

2.2. pārejas vājinājums tuvajā galā starp paralēlām abonentlīnijām vienā kabelī $\alpha_{\text{NEXT}} \geq 40\text{dB}$, mērot pie frekvences $f = 150\text{kHz}$ ar mērinstrumentu, kura iekšējā pretestība 135Ω ;

2.3. pārejas vājinājums tālajā galā starp paralēlām abonentlīnijām vienā kabelī netiek normēts;

2.4. trokšņa signāla līmenis abonentlīnijā $L_N \leq -45\text{dBm}$, mērot uz slodzes 135Ω frekvenču diapazonā no 50Hz līdz 500kHz ar mērinstrumentu, kura iekšējā pretestība $\geq 12\text{k}\Omega$.

Pie tam jāņem vērā vēl divi papildus ierobežojumi:

- Maksimālais pāru skaits vienā kabelī, kas paredzēti elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanai, izmantojot ADSL, HDSL, ir 10% no kopējā pāru skaita. Īpašnieks var noteikt maksimālo pāru skaitu līdz 20% no kopējā pāru skaita, kas paredzēti elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanai, izmantojot ADSL, HDSL.

- Izmantojot ADSL risinājumu jāņem vērā, ka DSLAM darbojas kā koncentrators un lielas noslodzes gadījumā samazināsies platjoslas interneta lietotājiem pieejamais datu pārraides ātrums. Koncentrācijas koeficients ir atkarīgs no ražotāja risinājuma (piemēram, portu skaita), bet aptuveni tas ir 1:10. Elmara tekstu??

xDSL risinājumi var izmantot pieņemot, ka galalietotāja ir parasta abonentlīnija. Ņemot vērā mazs fiksētā tīkla piekļuves blīvums Latvijā (27,9% 2004.gadā) (avots: Satiksmes Ministrija <http://www.sam.gov.lv/satmin/content/?cat=118>), iespēja izmantot xDSL tehnoloģijas Latvijā ir ierobežots. Šo faktu nedrīkst aizmirst aizvietojamības analīzes gaitā.

b) Ethernet risinājumi

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Ethernet risinājums no vienas puses ir stingri ierobežots ņemot vērā attālumu, kādā iespējams nodrošināt platjoslas interneta piegādi izmantojot šo risinājumu, jo šis attālums nedrīkst pārsniegt 100 metrus, atsevišķos gadījumos 200 metrus. Ethernet kā platjoslas interneta piegādes risinājums ir lietojams tikai kombinācijā ar optiskā kabeļa vai citiem vadu vai bezvadu risinājumiem.

Ethernet risinājums tiek izmantots visās ethernet iespējamās kombinācijās gan ar vadu, gan bezvadu risinājumiem. Ethernet risinājumu iespējams izmantot daudzstāvu mājās un vismaz lielās pilsētas (salīdzinoši blīvi apdzīvotās teritorijās), tas var kļūt par alternatīvu abonentlīnijai. Laukos (salīdzinoši reti apdzīvotās teritorijās) ethernet risinājumu ieviešana ir stingri ierobežota un šāds ierobežojums attiecas arī xDSL risinājumiem, ja nav pieejama abonentlīnija.

No otras puses ethernet risinājumi atļauj datu pārraides ātrums līdz 100Mbit/s un tātad ir ātrāks nekā visplašāk izmantotā xDSL tehnoloģija - ADSL. No pieejamības un kvalitātes ethernet risinājumi var aizvietot xDSL risinājumus.

Tam blakus ethernet risinājumi var konkurēt ar SIA „Lattelecom” ADSL tarifiem.

Mazumtirdzniecībā 24 mēnešu laikā vidēji tarifi salīdzinošiem ethernet platjoslas pakalpojumiem fiziskākam personām ir robežās no 4,00 līdz 20,00 LVL (SIA

„Lattelecom” tarifi ir 11,40 – 15,00 LVL), juridiskām personām no 4,00 – 50,00 LVL (SIA „Lattelecom”: 36,40 – 50,00 LVL).

Komisija uzskata, ka no pieprasījuma puses xDSL un ethernet risinājumi ir aizvietojami.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Lai piedāvātu platjoslas piekļuves izmantojot ethernet risinājumus, komersantiem nav nepieciešams savs piekļuves vai maģistrālais (*backbone*) tīkls. Šādu platjoslas piekļuves formu iespējams īstenot izmantojot savas vai nomātas līnijas. Komersanti var nodrošināt ethernet risinājumus ar salīdzinoši nelielām sākotnējām investīcijām. Komisija konstatē, ka vismaz vienā virzienā (xDSL – ethernet) ethernet risinājumi var no piedāvājuma puses nodrošināt xDSL risinājumu aizvietojamību.

Komisija uzskata, ka ethernet risinājumi var aizvietot xDSL risinājumus un tātad arī piekļuvi datu plūsmai.

c) Kabeļmodema risinājumi

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Kabeļmodema risinājumi dod iespēju izmantot salīdzināmāku asimetrisko datu pārraides ātrumu kā ADSL. Papildus, to iespējams izmantot neatkarīgi no piekļuves, kas tiek izmantota balss telefonijas pakalpojumiem. Sekojoši, kabeļmodema risinājumi, ņemot vērā pakalpojumu kvalitāti ir līdzvērtīgi ADSL, jo ADSL risinājums, ņemot vērā fiksēta tīkla infrastruktūras pieejamību, ir ierobežots.

Papildus, kabeļmodema risinājumu tarifi var konkurēt ar SIA „Lattelecom” ADSL pakalpojumu tarifiem.

Mazumtirdzniecībā 24 mēnešu laikā vidēji tarifi salīdzinošiem kabeļmodema platjoslas pakalpojumiem fiziskākām un juridiskām personām varēs no 4,42 līdz 12,67 LVL (SIA „Lattelecom” tarifi ir 11,40 – 15,00 LVL fiziskākām personām un SIA „Lattelecom”: 36,40 – 50,00 LVL juridiskām personām).

No pieprasījuma puses xDSL vai ADSL un kabeļmodema risinājumi ir aizvietojami.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Piedāvājuma puses aizvietojamību nevar konstatēt, jo nav ticams, ka operatori, kas izmanto kabeļtelevīzijas infrastruktūru var pēkšņi izbūvēt fiksēto telefona tīkla infrastruktūru vai gluži otrādi, fiksētā telefona tīkla operators var ātri reaģēt uz cenu izmaiņām izbūvējot savu kabeļtelevīzijas tīklu.

Ņemot vērā piedāvājuma puses aizvietojamību un ļoti līdzīgus konkurences apstākļus gan kabeļmodema, gan xDSL risinājumu piedāvājumam Komisija konstatē, ka kabeļmodema un xDSL risinājumi ir aizvietojami, lai gan piedāvājuma puses aizvietojamību nevar konstatēt.

d) Bezvadu risinājumi

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Bezvadu risinājumi ir alternatīvs piekļuves veids. Tie var nodrošināt līdzīgu kā fiksētie vadu piekļuves risinājumi, ADSL, kvalitāti un ātrumu. Tam blakus bezvadu piekļuves var izmantot piedāvājot (platjoslas) piekļuves arī reģionos, kur nepastāv fiksētā tīklā infrastruktūra.

Tomēr, jāņem vērā, ka bezvadu risinājumiem pastāv stingri nodrošināšanas ierobežojumi, kas saistīti ar elektromagnētisko saderību, kā arī radiopārraide ir atkarīga no laika apstākļiem un dažādiem citiem blakus apstākļiem, kas parasti ietekmē pārraides kvalitāti. Sekojoši, bezvadu risinājumi kā piekļuves risinājumi, ir vairāk piemēroti fiziskām personām kā komersantiem, kam ir nepieciešams noteikts augstākas piekļuves kvalitātes līmenis.

Papildus, bezvadu risinājumi var konkurēt ar SIA „Lattelecom” ADSL tarifiem.

Mazumtirdzniecībā 24 mēnešu laikā vidēji tarifi salīdzināmiem ar bezvadu platjoslas pakalpojumiem fiziskākām un juridiskām personām ir robežās no 9,53 līdz 18,01 LVL (SIA „Lattelecom” tarifi ir 11,40 – 15,00 LVL fiziskām personām un SIA „Lattelecom”:36,40 – 50,00 LVL juridiskām personām).

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Piedāvājuma puses aizvietojamība nepastāv, jo ir atšķirīgi tehnoloģiskie un administratīvie piekļuves nodrošināšanas apstākļi. Komersants, kas nodrošina xDSL pakalpojumus var arī piedāvāt bezvadu risinājumus, bet tikai tādā gadījumā, ja tā rīcībā ir radiofrekvences. Radiofrekvenču izmantošanas atļauju saņemšanai pastāv objektīvi ierobežojumi.

Ņemot vērā piedāvājuma puses aizvietojamību un ļoti līdzīgus konkurences apstākļus gan bezvadu risinājumiem, gan xDSL risinājumu piedāvājumam Komisija konstatē, ka bezvadu risinājumi un xDSL risinājumi ir aizvietojami, lai gan piedāvājuma puses aizvietojamību nevar konstatēt.

e) PLC risinājumi

PLC risinājuma izmantošana ir stingri ierobežota ar starojumiem (radiotraucējumiem), kas rodas radiofrekvenču diapazonā, un šo traucējumu iemesls ir nesēja (elektrisko kabeļu, vadu) īpatnības un atbilstošās nodrošināšanas aparatūras tehnoloģija. Komisijas rīcībā esošā informācija liecina, PLC netiek izmantots piekļuves pakalpojumu nodrošināšanai Latvijas Republikā.

Pakalpojuma mazā īpatsvara dēļ Komija nevar pilnvērtīgi novērtēt aizvietojamības apstākļus un uzskata, ka PLC risinājumi nevar aizvietot xDSL risinājumus. Sekojoši, PLC nevar tikt iekļauti konkrētajā tirgū.

f) Optiskā kabeļa risinājumi

Optiskā kabeļa risinājumam nav piekļuves nodrošināšanas ierobežojumu (tādos kontekstā, kādā tiek apskatīta pakalpojumu nodrošināta izmantojot šo risinājumu) tādiem parametriem kā līnijas garumam vai signāla vājinājumam ar nosacījumu, ka optiskā kabeļa risinājumi (*fiber to the door* vai *fiber to the desk*, vai *fiber to the cabinet*) Latvijā nav plaši izplatīti, taču pietiekoši plaši tiek lietoti optiskie kabeļi kombinācijā ar citiem tehnoloģiskajiem risinājumiem, galvenokārt ar metāliskās vītā

pāra līnijas infrastruktūru piekļuves tīklā vai *ethernet* protokolu. Izmantojot optisko kabeļu risinājumu var no tehnoloģiskā aspekta, aizvietot citus platjoslas piekļuves risinājumus, taču nepastāv aizstājamība no otras puses – ar citiem risinājumiem nevar aizvietot optisko risinājumu, jo optiskā kabeļa risinājumi var nodrošināt pārraides ātrumu, kas ir daudz lielāks nekā xDSL ātrums. Optiskā kabeļa risinājumi objektīvi attaisno to lielākas cenas saistītās ar nodrošināšanas izmaksām. Komisija apšaubā, vai pakalpojumu galalietotāji atzītu optisko kabeļu risinājumus kā alternatīvus piekļuvēm datu plūsmai.

Pakalpojuma mazā īpatsvara dēļ Komisija nevar pilnvērtīgi novērtēt aizvietojamības apstākļus un uzskata, ka optisko kabeļu risinājumi nevar aizvietot xDSL risinājumus. Sekojoši, optisko kabeļu risinājumi nevar tikt iekļauti konkrētajā tirgū.

g) Satelītu risinājumi

Saskaņā ar Komisijas rīcībā esošo informāciju satelītu risinājumi netiek izmantoti divvirzienu datu plūsmas nodrošināšanai nolūkā piedāvāt platjoslas piekļuvi.

Pakalpojuma mazā īpatsvara dēļ Komisija nevar pilnvērtīgi novērtēt aizvietojamības apstākļus un lielo sākotnējo izmaksu sakarā uzskata, ka satelītu risinājumi nevar aizvietot xDSL risinājumus. Sekojoši, optisko kabeļu risinājumi nevar tikt iekļauti konkrētajā tirgū.

7.1.2. Vai tālāk pārdošana ir iekļauta konkrētajā tirgū?

Tālāk pārdošana nenodrošina komersantiem iespēju, veidot savus elektronisko sakaru pakalpojumus. Komersants ir pilnībā atkarīgs no operatora, kas piedāvā platjoslas piekļuves tālāk pārdošanu un no piedāvātā tālāk pārdošanas produkta iezīmēm un pakalpojumu sniegšanas īpašībām. Komersantam tālāk pārdodot pakalpojumu nav iespēju to padarīt atšķirīgu no operatora piedāvāta pakalpojuma. Piekļuves datu plūsmai gadījumā komersants var kontrolēt pakalpojuma kvalitāti un var grozīt pakalpojumu.

Komisija konstatē, ka tālāk pārdošana nevar aizvietot xDSL risinājumus.

7.1.3. Vai mobilie platjoslas risinājumi ir iekļauti konkrētajā tirgū?

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Lai gan tirgus Nr. 12 attiecas uz fiksētajiem elektronisko sakaru tīkliem, Latvijas Republikas teritorijā pastāvošo īpašo apstākļu dēļ nepieciešams arī novērtēt, vai mobilie platjoslas risinājumi var aizvietot xDSL pakalpojumus. Latvijā fiksētās piekļuves blīvums ir daudz mazāks nekā mobilās piekļuves blīvums.

Mobilie platjoslas piekļuves risinājumi (EDGE u. c.) kvalitātes ziņā var salīdzināt ar xDSL, bet novērtējot to tarifu līmeni, Komisija secina, ka pastāv nozīmīga starpība: mobilajiem platjoslas piekļuves pakalpojumiem un xDSL, jo mobilo tīklu gadījumā pārsvarā tarifi tiek aprēķināti atbilstoši pārraidītajam noslodzes apjomam.

Sekojoši, iespējamie tēriņi normālos apstākļos ir daudz augstāki nekā xDSL piekļuves gadījumā, par ko parasti maksā tikai fiksētu abonēšanas maksu nevis faktisko izmantošanu.

Ņemot vērā šīs ievērojami atšķirīgās cenu politikas un ar tām saistītās izmaksas galalietotājiem, mobilie platjoslas piekļuves risinājumi no pieprasījuma puses nevar aizvietot xDSL.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Piedāvājuma puses aizvietojamība nepastāv, jo ir atšķirīgi tehnoloģiskie un administratīvie piekļuves nodrošināšanas apstākļi. Principā komersants, kas iesniedz ADSL pakalpojumi var arī piedāvāt mobilo platjoslas piekļuvi, bet tikai tādā gadījumā, ja tā rīcība ir radiofrekvenču spektrs. Radiofrekvenču izmantošanas atļauju saņemšanai pastāv objektīvi ierobežojumi.

Komisija konstatē, ka mobilie platjoslas risinājumi nav iekļaujami tirgū Nr. 12.

7.1.3. Vai šaurjoslas piekļuves pakalpojumi ir iekļauti konkrētajā tirgū?

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Galalietotājiem ir iespēja izmantot šaurjoslas piekļuves (telefona piekļuves) datu pārraidei, tomēr izmantojot šaurjoslas piekļuvi nav iespējams nodrošināt datu pārraides ātrumu, kas būtu salīdzināms ar platjoslas piekļuves ātrumu un sekojoši, daudzu platjoslas pakalpojumu izmantojamība ir ierobežota. Papildus, šaurjoslas piekļuves pakalpojumu tarifu sistēma nenodrošina galalietotājiem iespēju saņemt laikā neierobežotu datu pārraides savienojumu, kas ir nepieciešams, lai nodrošinātu pakalpojumus reāla laika mērogā (piemēram *VoIP*).

Komisija konstatē, ka no pieprasījuma puses aizvietojamība nepastāv.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Arī no piedāvājuma puses aizvietojamību nevar konstatēt. Komersantam, kas sniedz šaurjoslas piekļuves pakalpojumus, lai piedāvātu platjoslas piekļuves pakalpojumus, nepieciešams izbūvēt vai attīstīt savu elektronisko sakaru tīklu (piemēram ISDN-tīklu). Komersants to nevar īstenot tik īsā laikā, lai nodrošinātu savlaicīgu reakciju uz norisēm tirgū. Papildus, ar izbūvi vai attīstību saistītās investīcijas būtu tik augstas, ka ir apšaubāms, ka tās būtu ekonomiski pamatotas.

Pēc piedāvājuma un pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējuma Komisija konstatē, ka šaurjoslas piekļuves pakalpojumi nevar tikt iekļauti tirgū Nr. 12.

7.1.4. Starpība starp Rekomendācijā minētajiem tirgiem Nr. 12 un Nr. 11 un tajos piedāvātajiem pakalpojumiem

Rekomendācijā tirgus Nr. 11 ir definēts šādā veidā:

„atsaistīta piekļuve (t.sk. daļēja piekļuve) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balsis pārraides pakalpojumus”.

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Komersanti pieprasa platjoslas piekļuvi, lai nodrošinātu platjoslas piekļuves pakalpojumus saviem lietotājiem.

Lai komersants, kas līdz šim piedāvājis tikai xDSL vai citus platjoslas piekļuves pakalpojumus varētu izmantot atsaistītas piekļuves platjoslas pakalpojumu sniegšanai, tam būtu vajadzīgs savs piekļuves tīkls vismaz līdz krossa (*cross*) līmenim, kur komersants varētu pieslēgties atsaistītām metāliskām abonentlīnijām. Komersants to nevar īstenot tik īsā laikā, lai nodrošinātu savlaicīgu reakciju uz norisēm tirgū. Papildus, ar izbūvi vai attīstību saistītās investīcijas būtu tik augstas, ka ir apšaubāms, ka tās būtu ekonomiski pamatotas.

No otras puses komersants, kas izmanto atsaistītu piekļuvi, nevar to aizvietot ar piekļuvi datu plūsmai (*bit stream*). Izmantojot piekļuvi datu plūsmai tas var tikai nodrošināt platjoslas pakalpojumus, nevis nodrošināt balss telefonijas pakalpojumus. Komisija konstatē, ka no pieprasījuma puses aizvietojamība nepastāv.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Komersants, kas sniedz platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā pakalpojumus varētu sniegt atsaistītas piekļuve metāliskajām abonentlīnijām pakalpojumus tikai tad, kad tā rīcība būtu visi nepieciešamie tīkla elementi, vispirms - piekļuves tīkls. Saskaņā ar Komisijas rīcībā esošo informāciju Latvijas Republikā ir neliels to komersantu skaits, kuriem ir šāda iespēja.

Komisija secina, ka piedāvājuma puses aizvietojamība nepastāv.

Pēc piedāvājuma un pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējuma Komisija konstatē, ka tirgi Nr. 12 un tirgus Nr. 11 ir atsevišķi tirgi.

7.1.5. Starpība starp rekomendācijas tirgus Nr. 12 un tirgus Nr. 13

Principā, iespējams izmantot nomātas līnijas platjoslas datu pārraidei, tomēr nomātās līnijas parasti nodrošina lielāku datu pārraides ātrumu nekā piekļuve datu plūsmai un ir nepieciešami vairāki nomāto līniju (piem. maģistrālie, pabeigšanas) segmenti. Tādējādi, normālos apstākļos nomātas līnijas cenas ir augstākas nekā piekļuves datu plūsmai cenas. Sekojoši, aizvietojamību ierobežo datu pārraides ātrums.

Papildus, nomātas līnijas ir konkrēti punkts-punkts (*point-to-point*) savienojumi un tāpēc tie atšķiras no piekļuves tīkliem, jo nomātām līniju pakalpojumu sniegšanas gadījumā netiek izmantotas iekārtas, lai nodrošinātu noslodzes koncentrāciju un maršrutizāciju. Lai izmantojot nomātās līnijas izveidotu tīkla struktūru, kas nodrošinātu tehniskās iespējas salīdzināmas ar piekļuvi datu plūsmai, komersantiem jārēķinās ar ievērojamām investīcijām.

Komisija nesaskata ekonomisku pamatojumu šādām investīcijām, kā arī to sekojošo rentabilitāti un konstatē, ka nomātās līnijas nevar aizvietot piekļuves datu plūsmai.

7.2. Ģeogrāfiskā mēroga novērtējums

Nepieciešams analizēt, vai visā Latvijas Republikas teritorijā ir iespējams izmantot platjoslas piekļuves pakalpojumus. Ņemot vērā Latvijas Republikā esošos īpašos apstākļus ar zemu fiksētā tīkla un kabeļtelevīzijas tīkla blīvumu (28 %, 2004. gadā), Komisija nevar konstatēt pakalpojumu vispārpieejamību.

Bet ir divi fakti, kas tomēr var aizstāvēt pozīciju, ka tirgu ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija:

- 1) Analīzei, kur Latvijā eksistē fiksētais vai kabeļtelevīzijas tīkls, liela datu apjomu ir vajadzīgi, jo vajag novērtēt katru pilsētu, varbūt pat katru ielu. Šī datu apjoma nav Komisijas rīcībā.
- 2) Tam blakus tik filigrāna analīze varētu izkropļot konkurences apstākļu attēlošanu, jo pēdējā konsekvencē šis process vestu uz rezultātu, ka katrā piekļuve ir savs tirgus.

Ģeogrāfiskais mērogs ir tāpēc Latvijas Republikas teritorija.

Tomēr divi apsvērumi norāda uz to, ka konkrētā tirgus ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija:

- 3) Analizējot situāciju, kad paralēli pastāv viens vai vairāki fiksētie vai kabeļtelevīzijas tīkli, nepieciešams nesamērīgi liels izejas datu apjoms, jo nepieciešams novērtēt katru pilsētu, iespējams, pat katru ielu.
- 4) Nepamatoti detalizēta analīze varētu izkropļot konkurences apstākļu analīzes rezultātu, jo tādā gadījumā šis process novestu uz rezultāta, ka katra piekļuve ir savs tirgus.

Komisija uzskata, ka konkrētā tirgus ģeogrāfiskais mērogs tāpēc ir Latvijas Republikas teritorija.

7.3. Tirgus definēšanas rezultāti

Atbilstoši iepriekš minētajam, Komisija konstatē, ka nosakāms platjoslas piekļuves tirgus Latvijas Republikas teritorijā. Tirgū iekļauti šādi risinājumi:

- Piekļuves datu plūsmai, jeb xDSL risinājumi;
- Ethernet protokola kombinētie risinājumi;
- Kabeļmodema risinājumi;
- Bezvadu risinājumi.

8. Tirgus Analīze

8.1. Attiecība starp tirgus Nr. 12 un mazumtirdzniecības tirgus

Analīzes pamatā ir vairumtirdzniecības tirgus, bet trīs galvenie iemesli norāda uz nepieciešamību arī analizēt mazumtirdzniecības tirgus.

1. Pieprasījums vairumtirdzniecības tirgū ir atvasināts pieprasījums: pieprasījums mazumtirdzniecības tirgū ietekmē pieprasījumu vairumtirdzniecības tirgū.
2. Konkrētais vairumtirdzniecības tirgus Latvijas Republikā nav attīstīts un tāpēc nav iespējama tā padziļināta analīze.
3. Konkurences apstākļu mazumtirdzniecības tirgū analīze var dot iespēju novērtēt vairumtirdzniecības tirgu nepieciešamību vai konkurences apstākļus nākotnē.

8.2. Tirgus dalījums

Kā jau iepriekš minēts, tirgus Nr.12 Latvijas Republikā gandrīz nepastāv. Ņemot vērā, ka tālākpārdošana nav iekļauta konkrētajā tirgū, tikai divi komersanti sniedz platjoslas piekļuves pakalpojumus vairumtirdzniecībā:

- SIA „DATAGRUPA 777”: [redacted] piekļuves [redacted];
- SIA „TALK POINT”: [redacted] piekļuves.

Kopējie ieņēmumi no platjoslas pakalpojumu sniegšanas vairumtirdzniecībā 2005.gada otrajā pusgadā bija [redacted] LVL.

8.3. Situācija mazumtirdzniecības tirgū

8.3.1. Pašreizējā situācija

Situācija platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības ir šāda:

2005.gadā 31.decembrī 124 komersanti piedāvāja galalietotājiem platjoslas piekļuves pakalpojumus.

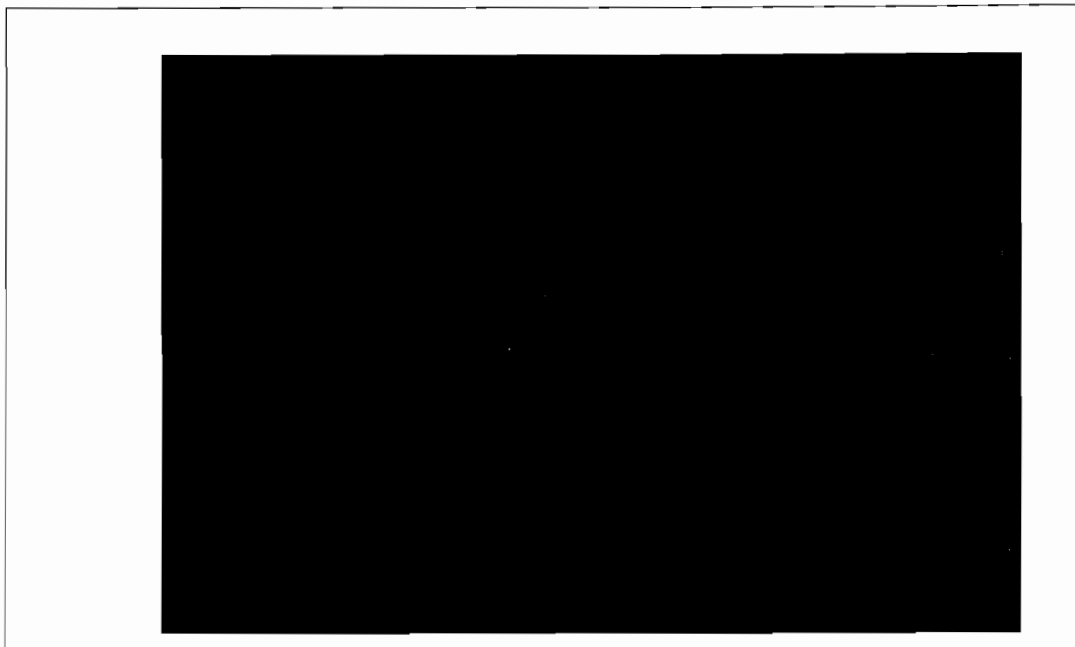
Pavisam šie komersanti nodrošināja 179520 piekļuves, gan fiziskām, gan juridiskām personām. Jāņem vērā, kā šajā skaitlī nav iekļautas 8133 piekļuves izmantojot UMTS (3G)-tehnoloģiju, jo mobilie platjoslas risinājumi šajā tirgus analīzē nav iekļauti tirgū Nr. 12.

16.tabula: komersanti, kuri sniedz platjoslas piekļuves pakalpojumus mazumtirdzniecībā

Komersants	skaits
SIA Lattelecom	
Balticom	
BALTKOM TV	
Telekom Baltija	
IZZI COM	
Dautkom TV	
Livas Net	
MP Elektronika	
PROMEDIA	
BALTINET DATA	
MFL Serviss	
citi	

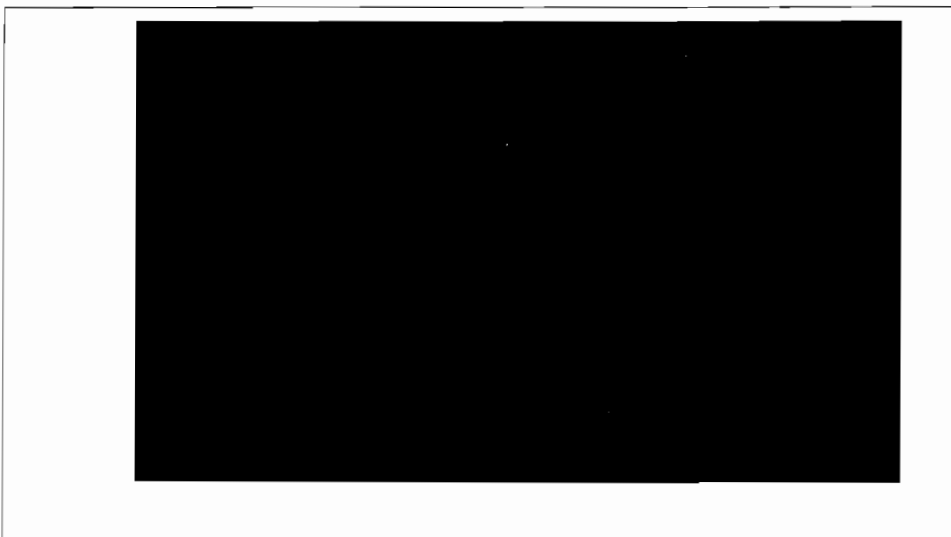
Vislielākais tirgus dalībnieks ir vēsturiskais operators SIA „Lattelecom” ar tirgus daļu mazāku nekā ■%. Otra lielākā tirgus dalībnieka, SIA „BALTICOM” tirgus daļa pārsniedz ■% robežu.

11. attēls. Platjoslas piekļuves tirgus daļas mazumtirdzniecībā

Patlaban, izņemot xDSL, pastāv vēl trīs galvenie platjoslas piekļuves risinājumi. xDSL risinājumu tirgus daļa nepārsniedz 50% robežu (neatkarīgi no tā, vai vērā tiek ņemti mobilie risinājumi, kuri nav iekļauti tirgū Nr. 12).

12. attēls. Piedāvātie piekļuves risinājumi (t.sk. mobilie risinājumi)

13. attēls. Piedāvātie piekļuves risinājumi, kuri ir iekļauti tirgū Nr.12

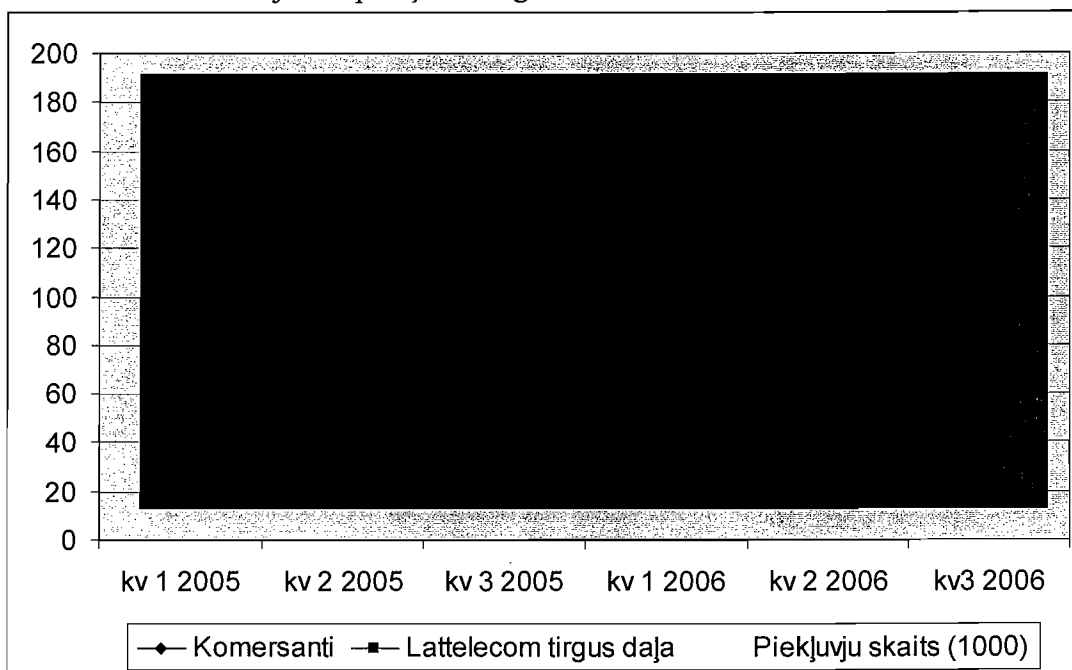

SIA „Lattelecom” ir faktiski vienīgais tirgus dalībnieks, kurš piedāvā xDSL pakalpojumus. Ņemot vērā xDSL pakalpojumu sniegšanu, SIA „Lattelecom” tirgus daļa ir nedaudz mazāka nekā ■■■ %. Citi galvenie platjoslas pakalpojumu tirgus dalībnieki nepiedāvā xDSL pakalpojumus.

8.3.2. Tirgus attīstība

Komisija konstatē ļoti strauju mazumtirdzniecības platjoslas piekļuves tirgus attīstību, tomēr Komisija ir novērojusi, ka 2006.gada 2.ceturksnī attīstības ātrums ir samazinājās. Minētajā ceturksnī, komersantu sniegtā informācija uzrādīja, ka ir mazāk komersantu, kas sniedz platjoslas piekļuves pakalpojumus nekā iepriekšējā ceturksnī. Stabilizējās SIA „Lattelecom” tirgus daļas straujais kritums (skat. 14. attēlu).

14. attēls. Platjoslas piekļuves tirgus attīstīšana mazumtirdzniecībā

8.4. Konkurences novērtējums

Pamatojoties uz pašreizējo situāciju un attīstību mazumtirdzniecības platjoslas piekļuves tirgū, Komisija konstatē, ka, lai gan konkrētajā tirgū pastāv konkurence, tomēr, ņemot vērā Komisijas rīcībā esošo iepriekš minēto informāciju, konkurence pagaidām nav efektīva un ilgtspējīga, jo tirgus attīstības ātrums ir ievērojami samazinājies. SIA „Lattelecom” tirgus daļa 2006.gada 2.ceturksnī ir stabilizējusies. Komisija redz reālu iespēju, ka attīstības process vēl palēninās un SIA „Lattelecom” tirgus daļa pieaug.

Komisija uzskata, ka šādi argumenti pamato iepriekš minēto:

1. Alternatīvi komersanta skaits samazinājies salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni.
2. 94 alternatīvajiem komersantiem ir mazāk nekā 1000 lietotāju un tikai 10 alternatīvajiem komersantiem ir vairāk nekā 2500 lietotāji. Paredzams, ka varētu sekot ievērojama tirgus konsolidācijas fāze, jo salīdzinoši mazākiem komersantiem būs ļoti grūti attīstīt komercdarbību, kas nodrošinātu nepieciešamās apjoma ekonomikas (*economy of scale*) sasniegšanu. SIA „Lattelecom” īstenotā SIA „Microlink Latvia” pārņemšana ir pirmais galvenais šāds indikators. SIA „Microlink Latvia” bija ■ lielākais tirgus dalībnieks 2005.gada beigās.
3. Kā iepriekš minēts (sk. 7.1.1), ethernet risinājumiem pastāv konkrēti ierobežojumi, kas tuvākā nākotnē varētu negatīvi ietekmēt ethernet risinājumu tirgus daļu. Ethernet risinājumus iespējams ekonomiski pamatoti izplatīt un piedāvāt tikai blīvi apdzīvotās teritorijās. Latvijas Republikā var novērot tendenci izvēlēties dzīvot ārpus pilsētām vai piepilsētā, kā rezultātā ethernet risinājumi var zaudēt savu ievērojamo nozīmi platjoslas pakalpojumu tirgū.

No otras puses iespējama situācija, ka palielinās xDSL tirgus daļa. SIA „Lattelecom” ir vienīgais komersants, kas piedāvā xDSL pakalpojumus. Tāpēc ir sagaidāms, ka SIA „Lattelecom” palielinās tirgus daļu platjoslas piekļuves tirgū izstumjot (īpaši - mazos) konkurentus ārā no tirgus.

xDSL nozīmi tirgū pastiprina fakts, ka 2006. gada 2. ceturksnī apmēram 40% no jaunajiem lietotājiem ir izvēlējās xDSL tehnoloģiju, 18% ethernet risinājumus, 15% kabeļmodema risinājumus un 4% bezvadu risinājumus.

Komisija novērtēja konkurences apstākļus konkrētajā tirgū:

8.4.1. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai ekspansijai

Ņemot vērā, ka xDSL joprojām ir dominējošā platjoslas piekļuves tehnoloģija ar ievērojamāko izaugsmes potenciālu, pieeja xDSL tehnoloģijai ir kritiska platjoslas piekļuves tirgus attīstībai. Ienākšanai xDSL piekļuves tirgū pastāv šķēršļi. SIA „Lattelecom” ir vienīgais komersants, kura rīcībā ir nepieciešamā tīkla infrastruktūra (piekļuve tīkls, DSLAM).

Pastāv divi veidi, kā nodrošināt lietotājiem piekļuvi:

1) būvēt vai attīstīt infrastruktūru

Infrastruktūras izbūve ir ļoti darbietilpīga un no ekonomiskā viedokļa neizdevīgs pasākums, kas nozīmē arī lielu resursu patēriņu, un jau pastāvošas infrastruktūras dublēšanu, kurai nav alternatīvu izmantošanas iespēju. Infrastruktūras izbūve tāpēc var *per se* būt kā liels šķērslis ienākšanai tirgū un tikai komersants ar lielu pieejamu finanšu līdzekļu apjomu var atļauties būvēt savu piekļuves infrastruktūru. Papildus, izbūvēta piekļuves infrastruktūra nozīmē arī neatgūstamās izmaksas (*sunk cost*) gadījumā, kad lietotājs, kam komersants būvēja piekļuves infrastruktūru, maina komersantu, jo alternatīvas tās izmantošanas iespējas nepastāv.

2) nomāt infrastruktūru

Nomātas infrastruktūras tirgus Latvijas Republikā faktiski nepastāv. SIA „Lattelecom” ir pienākums piedāvāt citiem komersantiem atsaistītu piekļuvi (t.sk. pilnīgi un daļēji atsaistītas piekļuves, piekļuves datu plūsmai) un SIA „Lattelecom” arī jāpublicē atsaistītās piekļuves pamatpiedāvājumu. SIA „Lattelecom” piedāvātie atsaistītās piekļuves pakalpojumi ekonomiski nav izdevīgi, jo 2005.gada 1.pusgadā SIA „Lattelecom” nebija ieņēmumu no atsaistītās piekļuves pakalpojumu sniegšanas.

SIA „Lattelecom” piedāvā šādus atsaistīšanas pakalpojumus:

17.tabula: SIA „Lattelecom” piedāvātie atsaistītas piekļuves pakalpojumi

Atsaistīšanas veidā ietilpstošie pakalpojumi				
Piekļuves tīkla atsaistīšanas veidi	Vara kabeļa pāra noma	Augst-frekvences joslas noma	Savienošanas kabeļa noma	Iekārtu izvietošana piekļuves tīkla atsaistīšanai
Pilnīga piekļuves tīkla atsaistīšana, izmantojot fizisko izvietošānu	Jā	Nē	Jā	Jā
Pilnīga piekļuves tīkla atsaistīšana, izmantojot attālo izvietošānu	Jā	Nē	Jā	Nē
Pilnīga piekļuves tīkla apakštīkla atsaistīšana, izmantojot fizisko izvietošānu	Jā	Nē	Jā	Jā
Pilnīga piekļuves tīkla apakštīkla atsaistīšana, izmantojot attālo izvietošānu	Jā	Nē	Jā	Nē
Daļēja piekļuves tīkla atsaistīšana, izmantojot fizisko izvietošānu	Nē	Jā	Jā	Jā
Daļēja piekļuves tīkla atsaistīšana, izmantojot attālo izvietošānu	Nē	Jā	Jā	Nē

Saistībā ar platjosla piekļuvēm, SIA „Lattelecom” piedāvā tālāk pārdošanu, kas nav iekļauta 12. tirgū.

Komisijā konstatē, ka xDSL piekļuves tirgū pastāv šķēršļi ienākšanai tirgū un ņemot tos vērā, SIA „Lattelecom” var ne tikai saglabāt, bet pat nostiprināt dominējošo stāvokli platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū un izstumt citus (mazos) tirgus dalībniekus no tirgus.

8.4.2. Kontrole pār būtisku infrastruktūru

SIA „Lattelecom” kontrolē piekļuves tīkla infrastruktūru, kura ir nepieciešama, lai nodrošinātu xDSL risinājumus.

Būtiska infrastruktūra ir elektronisko sakaru tīkla daļa, jeb tīkla komponente savienojumu uzsākšanas pakalpojumu tirgū, ko nav iespējams ātri dublēt un kas nodrošina šādu pakalpojumu sniegšanu:

- piekļuves tīkls;
- piekļuves galalietotājiem (jeb abonentlīnijas).

SIA „Lattelecom” piekļuves tīkls ir vislielākais Latvijā. SIA „Lattelecom” rīcībā ir [redacted] km piekļuves līniju. Salīdzinot ar citiem lielākajiem komersantiem, tādiem kā VAS „Latvijas dzelzceļš” ([redacted] km), SIA „LATTELENET” ([redacted] km) un SIA „TELEKOMUNIKĀCIJU GRUPA” ([redacted] km) - SIA „Lattelecom” piekļuves tīkls ir [redacted] reizes lielāks.

SIA „Lattelecom” rīcībā 2004. gada 31. decembrī bija:

- abonenti publiskajā komutētajā telefonu tīklā (PSTN):
  - [redacted] fiziskas personas ([redacted] abonentlīnijas²)
  - [redacted] juridiskas personas ([redacted] abonentlīnijas)
- abonenti ISDN BRA
  - [redacted] fiziskas personas ([redacted] abonentlīnijas)
  - [redacted] juridiskas personas ([redacted] abonentlīnijas)
- abonenti ISDN PRA
  - [redacted] juridiskas personas ([redacted] abonentlīnijas)
- 2048 kilobiti sekundē strukturēta ciparu nomātā līnija (D2048S) ar R2 signalizāciju
  - [redacted] juridiskas personas ([redacted] abonentlīnijas)

8.4.3. Nepietiekama kompensējošā pirktspēja vai tās trūkums

Komisija uzskata, ka nepieciešams analizēt, vai pastāv kompensējošā pirktspēja pret vislielāko komersantu - SIA „Lattelecom”. Lai analizētu kompensējošo pirktspēju ir nepieciešams nošķirt šādus divus gadījumus:

- kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī;
- kompensējošā pirktspēja vairumtirdzniecības līmenī.

Kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī

Kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī pastāv tad, kad galalietotājam ir iespēja mainīt operatoru uz citu operatoru gadījumā, ja SIA „Lattelecom” xDSL pakalpojumu tarifi ir augstāki nekā citu komersantu pakalpojumu ar salīdzināmu kvalitāti tarifi. Tomēr, Komisija jau konstatēja, ka tirgū nav komersantu, kas paralēli piedāvā xDSL pakalpojumus. Tādējādi, galalietotājiem faktiski nav iespējams mainīt pakalpojumu sniedzēju.

Komisija secina, ka kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī nepastāv.

Kompensējošā pirktspēja vairumtirdzniecības līmenī

Citiem komersantiem ir vienpusēja interese noslēgt līgumu par piekļuvēm datu plūsmai, jo tiem ir interese piedāvāt jauniem lietotājiem xDSL pakalpojumus. Bet SIA „Lattelecom” nav papildvērtības līgumu par piekļuvēm datu plūsmai slēgšanai, gluži otrādi SIA „Lattelecom” ir motivācija kavēt cita komersanta ienākšanu tirgū, jo

² Abonentlīnijas skaitā nav iekļauts taksofonu līnijas un SIA „Lattelecom” iekšējās līnijas (nekomerciālie pieslēgumi, kurus SIA „Lattelecom” nodrošina sev) un katrs ISDN BRA, ISDN PRA, D2048S pieslēgums tiek uzskaitīts kā viena abonentlīnija. Tāpēc kopējais skaits atšķiras no līniju skaita, kurā ir izmantots **ekvivalents** līniju skaits (ar taksofonu līnijām un SIA „Lattelecom” iekšējās līnijām, katrs ISDN BRA pieslēgums tiek uzskaitīts kā 2 ekvivalentās līnijas, katrs viens ISDN PRA pieslēgums tiek uzskaitīts kā 30 ekvivalentās līnijas, katrs viens D2048S pieslēgums tiek uzskaitīts kā 30 ekvivalentās līnijas).

gadījumā, kad SIA „Lattelecom” sniedz citiem komersantiem piekļuves datu plūsmas pakalpojumus, tā zaudēs lietotājus.

Līdz ar to var konstatēt, ka platjoslas piekļuvju vairumtirdzniecībā tirgū pietrūkst kompensējošā pirktspēja attiecībā pret SIA „Lattelecom”.

8.4.3. Pakalpojumu sasaistīšana (pakalpojumu dažādošana)

SIA „Lattelecom” salīdzinot ar citiem komersantiem ir priekšrocība, ka komersanta rīcībā ir visas nepieciešamās tīkla komponentes (piekļuves, tīkls, maģistrālais tīkls, balss telefonija iekārtas, datu pārraides iekārtas) pietiekamā kapacitātē, lai piedāvātu galalietotājiem gandrīz visus elektronisko sakaru pakalpojumus (izņemot kabeļtelevīziju) fiksētajā tīklā. Daudziem alternatīviem komersantiem trūkst infrastruktūras vai tīkla atsevišķu tīkla komponentu, piemēram, nav sava piekļuves tīkla. SIA „Lattelecom” izmanto tā rīcībā esošās infrastruktūras sniegtās priekšrocības pakalpojumu sasaistīšanai.

SIA „Lattelecom, piemēram, piedāvā telefona līnijas sasaistītu ar xDSL pakalpojumiem vai piekļuves pakalpojumus vienā paketē ar sarunām (noslodzi) un interneta iezvanpieeju vai xDSL pakalpojumus kopā ar saturu (televīziju).

Pakalpojumu, ko SIA „Lattelecom sniedz piekļuves tirgū, iespējams ar labākiem nosacījumiem saņemt vienotā paketē, nekā dotajam pakalpojumam kopā ar kādu citu pakalpojumu, kas var būt saistīts ar citiem konkrētiem tirgiem

8.7. Rezultāti

Ņemot vērā tirgus analīzi, Komisija secina, ka xDSL pakalpojumu tirgū nepastāv efektīva konkurence. Komisija konstatē, ka nepieciešams veidot Rekomendācijā minēto tirgu Nr.12 Latvijas Republikā, lai novērstu iespēju SIA „Lattelecom” nostiprināt savu pozīciju kā dominējošajam tirgus dalībniekam platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū..

8.8. Komersants ar būtisku ietekmi tirgū

Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar būtisku ietekmi platjoslas piekļuves tirgū Latvijas Republikas teritorijā.

9. Būtiskā ietekme tirgū

9.1. Speciālu prasību (saistību) noteikšana elektronisko sakaru komersantiem

Saskaņā ar ESL 31. pantu Komisijai ir tiesības, pamatojoties uz tirgus analīzes rezultātiem, piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt saistības komersantiem ar būtisku ietekmi konkrētajā tirgū, lai konkrētajā tirgū nodrošinātu efektīvu konkurenci uz šo konkrēto tirgu.

ESL 31. panta otrā daļa nosaka, ka:

Ņemot vērā ESL 31. panta pirmajā daļā minētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Komisija nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Komisija konstatē, ka tirgū nav efektīvas

konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu elektronisko sakaru komersantiem Komisijas noteiktajā kārtībā.

Ja Komisija konstatē, ka tirgū ir efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības elektronisko sakaru komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū.

Nosakot konkrētas saistības elektronisko sakaru komersantiem, Komisija ievēro arī vispārējos EK definētos elektronisko sakaru nozares regulēšanas mērķus:

- konkurences veicināšanu;
- vienota iekšējā tirgus attīstību Eiropas Kopienā;
- ES pilsoņu interešu ievērošanu.

Saskaņā ar ESL 38. panta pirmo un otro daļu:

Elektronisko sakaru komersantam ar būtisku ietekmi tirgū piekļuves vai starpsavienojumu jomā Komisija var uzlikt šādas saistības:

- caurredzamības saistības,
- vienlīdzīgas attieksmes saistības,
- atdalītas finanšu uzskaites saistības,
- tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības,
- pienākumus un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam.

Komisija, uzliktot elektronisko sakaru komersantam ar būtisku ietekmi tirgū piekļuves vai starpsavienojumu jomā ESL 38. panta pirmajā daļā minētās saistības, ievēro objektivitātes, caurredzamības, samērības un vienlīdzības principus atbilstoši risināmās problēmas būtībai un regulēšanas mērķiem. Pirms tiek pieņemts lēmums par saistību uzlikšanu, Komisija konsultējas ar elektronisko sakaru tirgus dalībniekiem.

9.2. Saistības

9.2.1. Caurredzamības saistības

ESL 39. panta pirmā daļa nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var elektronisko sakaru komersantam ar būtisku ietekmi tirgū noteikt, grozīt vai atcelt caurredzamības saistības piekļuves vai starpsavienojumu jomā. Caurredzamības saistības var ietvert noteiktas informācijas (uzskaite, tehniskie un tīkla raksturparametri, cenu un tarifu, piekļuves un starpsavienojumu nodrošināšanas un izmantošanas nosacījumi) publicēšanas un pamatpiedāvājumu publicēšanas saistības un prasības attiecībā uz publicējamiem pamatpiedāvājumiem.

ESL 39. panta otrā daļa nosaka, ja elektronisko sakaru komersantam ar būtisku ietekmi tirgū ir noteikts vienlīdzīgas attieksmes pienākums, tad Komisija var prasīt, lai tas publicē piekļuves, starpsavienojumu, iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju vai atsaistītas piekļuves abonentiņijām pamatpiedāvājumus, kuros iekļautā informācija būtu detalizēti atdalīta, un nodrošinātu, ka elektronisko sakaru komersantiem — pakalpojumu saņēmējiem nav jāmaksā par iekārtām vai aprīkojumu, kas pieprasītajam pakalpojumam nav nepieciešams.

ESL 39. panta trešā daļa nosaka, ka elektronisko sakaru komersants ar būtisku ietekmi tirgū izstrādā piekļuves vai starpsavienojumu, iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumu Komisijas noteiktajā kārtībā un nodrošina tā publisku pieejamību.

ESL 39. panta ceturrtā daļa nosaka, Komisijai ir tiesības:

- 1) noteikt un publicēt laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" prasības attiecībā uz piekļuves, starpsavienojumu, iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā ietveramo informāciju un nepieciešamo tās detalizācijas līmeni;
- 2) noteikt piekļuves, starpsavienojumu, iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma publicēšanas veidu;
- 3) noteikt grozījumus publicētajā piekļuves, starpsavienojumu, iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā, ja tā nosacījumi neatbilst Komisijas prasībām.

9.2.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības

ESL 40. pants nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var elektronisko sakaru komersantam ar būtisku ietekmi tirgū noteikt, grozīt vai atcelt šādus vienlīdzīgas attieksmes pienākumus piekļuves vai starpsavienojumu jomā:

- 1) pienākumu piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem elektronisko sakaru komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus;
- 2) pienākumu sniegt citiem elektronisko sakaru komersantiem elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem šis elektronisko sakaru komersants pats sniedz elektronisko sakaru pakalpojumus saistītajiem uzņēmumiem vai partneriem, un tādā pašā kvalitātē.

9.2.3. Atdalītas finanšu uzskaites saistības

ESL 41. pants nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var elektronisko sakaru komersantam ar būtisku ietekmi tirgū noteikt, grozīt vai atcelt pienākumu piekļuves un starpsavienojumu jomā veikt atsevišķu darbības uzskaiti.

9.2.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības

ESL 42. panta pirmā daļa nosaka, ka Komisija, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var elektronisko sakaru komersantam ar būtisku ietekmi tirgū noteikt, grozīt vai atcelt piekļuves vai starpsavienojumu tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības (tajā skaitā pienākumu tuvināt tarifus izmaksām un prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu). Uzliekot šādas saistības, Komisija ņem vērā attiecīgā komersanta investīcijas un ļauj tam gūt samērīgu peļņu no piekļuves vai starpsavienojumu nodrošināšanā ieguldītā kapitāla atbilstoši saistītajiem riskiem.

ESL 42. panta trešā daļa nosaka, ka ja elektronisko sakaru komersantam ir pienākums tuvināt tarifus izmaksām, tad tam jāpierāda Komisijai, ka tarifi ir balstīti uz pamatotām izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām. Komisija izmaksu aprēķināšanai var izmantot arī citādas metodes, nevis tās, kuras izmantojis elektronisko sakaru komersants, kā arī tarifus salīdzināmos konkrētos tirgos. Komisija

var pieprasīt, lai elektronisko sakaru komersants sniedz savu tarifu un izmaksu pamatojumu. Ja Komisija konstatē, ka tarifā iekļautās izmaksas nav pamatotas vai tarifi nav tuvināti izmaksām, tā ir tiesīga apturēt šo tarifu piemērošanu un noteikt tarifu augšējo robežu vai arī uzdot elektronisko sakaru komersantam koriģēt tarifus.

ESL 42. panta ceturrtā daļa nosaka, ka Elektronisko sakaru komersants ar būtisku ietekmi tirgū, kuram ir noteiktas prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu, publisko izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmas aprakstu, norādot galvenās izmaksu grupas, kā arī izmaksu attiecināšanas noteikumus. Atbilstību izmaksu aprēķināšanas sistēmai pārbauda zvērināts revidents vai zvērinātu revidentu komercsabiedrība. Zvērināta revidenta ziņojumu par atbilstību noteiktajai izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmai elektronisko sakaru komersants publicē katru gadu.

ESL 42. panta piektā daļa nosaka, ka elektronisko sakaru komersantam ar būtisku ietekmi tirgū ir aizliegts noteikt starpsavienojumu pakalpojumiem atlaides vai atlaižu apmēru atkarībā no sniegto pakalpojumu apjoma. Komisija var dot atļauju noteikt šādas atlaides vai atlaižu apmēru, ja elektronisko sakaru komersants pierāda, ka tas tādējādi nenostādīs citus elektronisko sakaru komersantus nevienlīdzīgā stāvoklī.

9.2.5. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

ESL 44. panta pirmā daļa paredz, ka ja Komisija tirgus analīzes rezultātā secina, ka piekļuves atteikums vai nepamatoti piekļuves noteikumi var kavēt ilglaicīga un konkurētspējīga mazumtirdzniecības tirgus izveidi vai tie neatbilst galalietotāju interesēm, tai ir tiesības elektronisko sakaru komersantam ar būtisku ietekmi tirgū noteikt, grozīt vai atcelt šādas saistības:

- 1) nodrošināt trešajām personām piekļuvi noteiktiem elektronisko sakaru tīkla elementiem vai iekārtām, ieskaitot atsaistītu piekļuvi abonentlīnijām;
- 2) risināt sarunas ar elektronisko sakaru komersantiem, kuri pieprasa piekļuvi;
- 3) nepārtraukt piekļuvi tiem noteiktajiem elektronisko sakaru tīkla elementiem vai iekārtām, kuriem tā jau nodrošināta iepriekš;
- 4) nodrošināt noteiktus vairumtirdzniecības pakalpojumus trešajām personām elektronisko sakaru mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanai;
- 5) nodrošināt piekļuvi tehniskajām saskarnēm vai būtiskām tehnoloģijām, kas nepieciešamas elektronisko sakaru pakalpojumu savietojamībai vai virtuālā tīkla pakalpojumiem;
- 6) nodrošināt iespēju izvietot elektronisko sakaru tīklu nodrošināšanai izmantotajās telpās noteiktus elektronisko sakaru tīkla elementus vai nodrošināt cita veida infrastruktūras objektu kopīgu izmantošanu (tajā skaitā kabeļu kanalizācijas, elektronisko sakaru tīklu nodrošināšanai izmantoto ēku vai antenu mastu un torņu kopīgu izmantošanu);
- 7) sniegt noteiktus elektronisko sakaru pakalpojumus (tajā skaitā tādus pakalpojumus, kas nepieciešami intelektuālā tīkla pakalpojumiem vai viesabonēšanai mobilajos elektronisko sakaru tīklos), kas nepieciešami, lai lietotājiem nodrošinātu pilnīgu elektronisko sakaru pakalpojumu savietojamību;

8) nodrošināt piekļuvi darbības atbalstsistēmām vai līdzīgām programmatūras sistēmām, kas nepieciešamas, lai uzturētu godīgu konkurenci elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanā;

9) savstarpēji savienot elektronisko sakaru tīklus vai elektronisko sakaru tīklu elementus vai iekārtas.

ESL 44. panta otrā daļa paredz, ka Komisija nosaka prasības attiecībā uz piekļuvi, starpsavienojumu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju un atsaistītas piekļuves abonentiņijām pamatpiedāvājumos iekļaujamo informāciju un šo pamatpiedāvājumu publicēšanu.

9.3. Elektronisko sakaru komersanti ar būtisku ietekmi tirgū

Komisija novēros, vai kādu saistību piemērošana vai nepiemērošana neveido problēmas konkrētajā tirgū vai netiek ierobežota konkurences attīstība. Ņemot vērā tirgus attīstību, Komisija patur tiesības piemērot jaunas, atcelt vai grozīt esošās saistības.

9.3.1. SIA „Lattelecom”

Ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, Komisija nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar būtisku ietekmi tirgū šādā elektronisko sakaru pakalpojumu tirgū:

- platjoslas piekļuves tirgus Latvijas Republikas teritorijā

Ievērojot iepriekš minēto, Komisija saskaņā ar ESL nosaka SIA „Lattelecom” šādas saistības (speciālas prasības):

2. Pienākumus un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

SIA „Lattelecom” nodrošina komersantiem pēc to pamatota pieprasījuma piekļuvi tā elektronisko sakaru tīklam vai ar to saistītiem elementiem, tā, lai komersantiem būtu iespēja saņemt platjoslas piekļuves (piekļuvi datu plūsmai) Komisijas noteiktajā kārtībā.

3. Caurredzamības saistības

SIA „Lattelecom” izstrādā un publisko platjoslas piekļuves pamatpiedāvājumu saskaņā ar Komisijas noteikto kārtību.

Saistība kavē, komersanta ar būtisku ietekmi tirgū būtiskas ietekmes iespējamo izmantošanu un samazina šķēršļus ienākšanai tirgū.

SIA „Lattelecom” izstrādātajam un publicētajam platjoslas piekļuves pamatpiedāvājumam jānodrošina, ka tiek novērsts vismaz sekojošais:

- sarunu nepamatota novilcināšana;
- pakalpojumu izmantošanas ierobežošana;
- noteikti nepamatoti tehniski nosacījumi un prasības;
- noteikti nepamatoti vai tiek kavēti noteiktie termiņi platjoslas piekļuvei nepieciešamo tīkla elementu vai līniju nodrošināšanai un platjoslas piekļuves ekspluatācijas uzsākšanai.

Caurredzamības saistība komersantiem, kas pieprasa platjoslas piekļuves pakalpojumus no SIA „Lattelecom”, nodrošina skaidrus pasākumu plānošanas apstākļus. Zinot iespējamās izmaksas, komersanti var plānot darbību platjoslas piekļuves tirgū, vai balstoties uz ekonomiskiem apsvērumiem to turpmāko attīstību.

4. Vienlīdzīgas attieksmes saistības

SIA „Lattelecom” ir pienākums nodrošināt platjoslas piekļuves pakalpojumus katram komersantam, kas to pieprasa, un piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus. SIA „Lattelecom” ir pienākums sniegt citiem komersantiem elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju ar tādiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” pats nodrošina elektronisko sakaru pakalpojumus sev (*self-service*) vai saistītajiem komersantiem.

Ievērojot vienlīdzīgas attieksmes saistību, SIA „Lattelecom” nodrošina, ka tā būtiskā ietekmi tirgū, netiek izmantota, lai:

- īstenotu nevienlīdzīgu attieksmi pret citiem komersantiem salīdzinājumā saistītajiem komersantiem vai SIA „Lattelecom”
- kropļotu citu komersantu konkurētspēju vai, lai negatīvi ietekmētu konkurences apstākļus tirgū.

5. Tarifu regulēšanas saistības

SIA „Lattelecom” ir pienākumu aprēķināt pakalpojumu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku atsaistītas piekļuves nodrošināšanas un ar to saistītiem pakalpojumiem, ieņēmumi no kuru sniegšanas aprēķinot tos par katru pakalpojumu atsevišķi iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza divpadsmit tūkstošus latu.

SIA „Lattelecom” pierāda Komisijai, ka tarifi ir tuvināti izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām.

Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā tarifs ir būtisks izmaksu komponents ikvienam komersantam. Piemērojot citiem komersantiem augstus tarifus, komersants ar būtisku ietekmi situācijā, ja tarifi nebūtu regulēti, varētu radīt šķēršļus ienākšanai balss telefonijas tirgos. Papildus komersants ar būtisku ietekmi tirgū varētu izmantot nepietiekamo cenu starpību (atsaistītas piekļuves izmaksas vairumtirdzniecības pusē un, piemēram, galalietotāja balss telefonijas cenas mazumtirdzniecības pusē), lai ierobežotu konkurenci un kavētu komersantu ienākšanu vai attīstību tirgū.

Tarifu regulēšana var nodrošināt, ka SIA „Lattelecom”:

1. nevar izmantot nepietiekamo cenu starpību,
2. neveic sarunu savā fiksētajā tīklā šķērssubsidēšanu no ieņēmumiem no platjoslas piekļuves nodrošināšanas,
3. izmaksas tiek uzraudzītas;
4. gūst samērīgu peļņu

6. *Atdalītas finanšu uzskaites saistības*

SIA „Lattelecom” ir pienākums platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība jomā veikt atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Komisijas apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

Atdalītas finanšu uzskaites saistības ierobežo, komersanta ar būtisku ietekmi tirgū iespējas neievērot vienlīdzīgas attieksmes saistības. Tam papildus, atdalīta finanšu uzskaites saistība dod Komisijai iespējas kontrolēt tarifu regulēšanas noteikumu ievērošanu. Piemēram, Komisija var izvērtēt, vai komersants ar būtisku ietekmi tirgū izmanto šķērssubsidēšanu starp regulētiem un neregulētiem pakalpojumiem.

Saīsinājumi

ADSL: Asimetriskā ciparu abonentlīnija

DSLAM: *Digital Subscriber Line Access Multiplexer*

EK: Eiropas Kopiena

ESL: Elektronisko sakaru likums

ET: Eiropas Kopienu Tiesas

HHI: Hirfendāla-Hiršmana indekss

ISDN: integrēto pakalpojumu cipartīkls

ISP: Interneta pakalpojumu sniedzējs

PLC: elektroniskie sakari par elektriskajām līnijām (*power line communication*)

VoIP: *Voice over IP*

VPI: Valsts pārvaldes iestāde

xDSL: ciparu abonentlīnijas tehnoloģijas